

TURKU II/1/3
Rettigin tontti/ Aboa Vetus -museon alue
Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2012

FM Hannele Lehtonen
Fil. yo Ilari Aalto

ABOA VETUS **A** ARS NOVA

TURKU II/1/3

Rettigin tontti/Aboa Vetus -museon alue

Suuren kivitalon kellarin K94:9 arkeologinen kaivaus 2012
Kaivauskertomus

Hannele Lehtonen ja Ilari Aalto 2012

ABOA VETUS ARS NOVA

Kansilehden valokuva:

Nina Manninen ja Ilari Aalto kaivavat kellarin K94:9 ylimpiä maakerroksia. Jari Nieminen.

Tiivistelmä

Aboa Vetus -museon 1990-luvun alussa aloitettuja tutkimuksia jatkettiin vuonna 2012 huhtikuulta marraskuulle niin kutsutussa suuressa kivitalossa, joka sijaitsee museoalueen keskellä keskiaikaisen Luostarin jokikadun kaakkoispuolella. Kaivauskohteena oli kellari K94:9, joka oli aiemmissa kaivaustutkimuksissa jätetty lähes kajoamatta. Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää 1600-luvun jälkipuoliskolla puretun talon rakenteita ja kellarin täyttövaiheita.

Kaivauksen aikana onnistuttiin jäljittämään kivikellarin eri täyttövaiheita, jotka osoittivat, ettei täyttäminen ollut tapahtunut kerralla. Esiin saatiin myös osittain kaksi rakennuksen päädyssä olevaa holvikomeroa, jotka antavat vihjeitä keskiaikaisesta kivitalorakentamisesta. Tutkimuksen aikana havaittiin myös n. 10 cm paksuinen palokerros ja seinissä erottuva palojälki, jotka ovat kaikki mahdollisesti liitettävissä vuoden 1656 suurpaloon ja tätä seuranneeseen kaivauskohteena olleen rakennuksen purkamiseen. Esinelöydöt ja stratigrafia viittaavat siihen, että kellaria on alettu käyttää tunkiona jo rakennuksen käyttöaikana, kun taas purkamisen jälkeen kellarin täytössä käytetty tunkiomaa sisälsi hyvin sekoittuneita löytöjä ja on peräisin jostakin muualta.

Tutkimukset kustansi Matti Koivurinnan säätiö. Kaivausten johtajana toimi FM Hannele Lehtonen ja kenttätöistä vastasi fil. yo. Ilari Aalto. Rakenteiden konservoinnin asiantuntijana oli Konservointi ja museopalvelut Lasse Mattila Oy ja esinekonservoinnin teki Museoviraston konservointilaitos.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	1
Sisällysluettelo	2
Arkisto- ja rekisteritiedot	3
Sijaintikartta	4
1. Johdanto	5
2. Suuri kivitalo ja kellari K94:9	6
2.1. Suuri kivitalo asiakirjalähteissä	6
2.2. Kellari K94:9	6
3. Arkeologinen tutkimus	8
3.1. Tutkimushistoria	8
3.2. Tutkimusmenetelmät	8
4. Havainnot ja tulkinnat	9
4.1. Maayksiköt	9
4.2. Rakenteet	13
5. Esinelöytöjen kuvaus	17
6. Kaivauskohteen ja täyttömaan problematiikka	23
6.1. Kaivausalueen asettamat haasteet	23
6.2. Täyttömaan problematiikka	24
7. Yleisötyö	24
8. Muita havaintoja	26
8.1. Kirjainhakkaukset Aulan kylpylaitoksen portaikossa	26
8.2. Irtolöydöt	27
9. Yhteenveto	27
Lähteet	29
Liitteet	

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde	Turku, kaupunginosa II, kortteli 1, tontti 3, Aboa Vetus -museo
Tutkimuksen aihe	Kaupunkiarkeologinen tutkimus
Kohteen ajoitus	1400–1600-luku
Peruskartta	104312
Yhtenäiskoordinaatit	6705025, 1570292
Maanomistaja	Turun Taidepalatsi Oy
Tutkimuslaitos	
Kaivauksen johtaja	FM Hannele Lehtonen
Tutkija	Fil. yo. Ilari Aalto
Kenttätyöaika	27.4.2012–1.9.2012, 1.10.–21.11.
Tutkitun alueen laajuus	25 m ²
Tutkimuksen kustantaja	Matti Koivurinnan säätiö
Löydöt	KM39152:1–279
Löytöjen talletuspaikka	Aboa Vetus & Ars Nova -museo
Mustavalkonegatiivit	F146630:1–74
Digikuvat	DG2925:1–131

Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastuskäynnit sekä raportit	<u>TMM arkisto:</u> Mappi 13: Rinne, Tallgren, Nyström Mattila 1963 Koivunen 1968 Kajala & Laitinen 1969 Brusila, Mikkonen-Hirvonen & Pietikäinen 1992 Asplund 1992 Brusila 1993 Mikkonen-Hirvonen 1993 <u>MV:</u> Gardberg, 1952—1953 <u>AV:</u> Kanerva 1993—1994 Sartes & Lehtonen 1994—1995 Uotila 1993–1994 Uotila & Saari 2005 Uotila 2006 Uotila 2007 Uotila 2008 Uotila 2009 Uotila 2010
---	--

Aikaisemmat löydöt: KM95032:10, 171, 410–415, 976–977, 1161–1172, 1398, 1763, 1847, 2040–2042, 3867–3878, 4529–4532, 5397–5439, 7005, 7152–7156, 7969, 8012–8013, 8442, 8641–8642, 10719–10721, 10892, 11090–11114, 12134

Sijaintikartta

Peruskarttaote

TM35-karttalehti L3324L. Kaivausalue merkitty punaisella pallolla.

Pohjakartta © Maanmittauslaitos 2010

1. Johdanto

Turussa Aboa Vetus & Ars Nova -museon alueella suoritettiin arkeologisia tutkimuksia ja dokumentointia museon toimesta loppukevästä talveen 2012. Kaivauskohde oli museon kaakkoisosassa sijaitseva kellari K94:9, josta oli kaivettu vain ylimmät osat vuosien 1994–1995 kaivauksissa. Kellari kuuluu niin sanottuun suureen kivitaloon, joka sijaitsee museon maanalaisen osan keskivaiheilla, Luostarin jokikadun kaakkoispuolella.

Tutkimuksen rahoitti Matti Koivurinnan säätiö. Kaivausjohtajana toimi FM Hannele Lehtonen. Kenttätöistä, Kesäkoulun oppilaiden ohjaamisesta kaivauksilla sekä kaivausten jälkitöistä löytöluetteloiden sekä valokuvaluetteloiden osalta vastasi fil.yo Ilari Aalto. Kaivauskertomuksesta vastasivat Ilari Aalto ja Hannele Lehtonen. Takymetrimittauksista sekä kenttäkarttojen puhtaaksi piirtämisestä vastasivat Ilari Aalto, Kim Krappala ja toukokuun 2012 myös HuK Nina Manninen. Mittauksia suorittivat vierailijoina lisäksi fil.yo Madeleine Simon-Bellamy sekä fil.yo Aleksi Remsu. 22.10. arkeologian kenttätömetodiikan kurssi osallistui Henrik Asplundin johdolla mittauksiin kaivausalueella. Kurssilaiset Joonas Kinnunen, Jussi Moisio, Ilkka Mäki-Fränti ja Siiri Tuomenoja laserkeilasivat K94:9:n viereisen kellarin K94:11:n, jonka etelänurkka oli notkahtanut.

Rakenteiden konservoinnin teki Konservointi ja museopalvelut Lasse Mattila Oy. Esineet konservoitiin Museoviraston konservointilaitoksella. Rakennekonservoinnin tavoitteena oli, että kaikki alkuperäiset rakenteet pyritään säilyttämään paikallaan niin autenttisina kuin mahdollista turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen.

Kesän kaivauksissa mukana olivat museon Kesäkoulun oppilaat, jotka olivat kaivamassa ja apuna maan seulonnessa lähes joka keskiviikko kesäkuun alusta elokuun puoliväliin. Kesäkoulun oppilaiden ohjaukseen kaivauksilla osallistuivat myös museolehtori HuK Janna Jokela ja museoassistentti Milia Wallenius.

Kesän kaivaukset olivat tieteellisen tutkimusintressin lisäksi osa museon tarjoamaa palvelua yleisölle, jossa esiteltiin arkeologisia kaivauksia sekä kerrottiin alueen historiasta museossa vieraileville kävijöille. Kaivaus esitteli arkeologista tutkimusta myös osana Aboa Vetus & Ars Nova -museon näyttelyä *Tiedon taustalla – löytöjen tutkimushistoriaa* (23.3.2012–9.9.2012). Näyttelyyn liittyen fil.yo Ilari Aalto piti yleisölle nähtävää arkeologista päiväkirjaa kaivauksen etenemisestä. Näyttelyn yhteydessä järjestettiin lisäksi kaksi arkeologista erikoiskierrosta museoon ja kaivauksille, 13.6. ja 29.8.2012. Myös *European Association for Archaeologists* (EAA) toteutti konferenssin yhteydessä retken museoon ja kaivaukselle 27.8.2012.

2. Suuri kivitalo ja kellari K94:9

2.1. Suuri kivitalo asiakirjalähteissä

Kaivauskohde kellari K94:9 sijaitsee Aboa Vetus -museon alueella niin sanotussa suuressa kivitalossa, joka on suurin museoalueen kivitaloista. Suuri kivitalo sijaitsee museon keskivaiheilla Luostarin jokikadun kaakkoispuolella. Aiemmissä tutkimuksissa rakennus on dendrokronologisesti ajoitettu 1400-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle.¹ Kivitalo on pinta-alaltaan huomattavan suuri, pihan puoleinen suuri portaikkorakennus mukaan lukien noin 150 neliometriä.² Talossa on ollut ainakin kaksi kerrosta, joista ylemmästäkin on säilynyt alinta kivikertaa. Kari Uotila arvelee kerroksia olleen kuitenkin todennäköisesti enemmän, niin että talo olisi ollut ainakin kolmikerroksinen.³

Suuren kivitalon asukkaista tai funktiosta ei ennen 1500-luvun puoliväliä ole kirjallista lähdeaineistoa.⁴ Talo on Panu Savolaisen⁵ tekemän arkistotutkimuksen mukaan kuulunut 1500-luvun lopussa Paraisten kirkkoherra **Elias Simonis Espingille** (k. n. 1584), mutta talon varhaisemmista asukkaista tai käytöstä ei ole säilynyt asiakirjatietoa. 1587 tontti siirtyi Eliaan pojalle **Isak Pargasille**, joka puolestaan jakoi tontin kahtia vuonna 1602 veljensä Taivassalon kirkkoherran **Jeremias Eliaen (Agricola)** kanssa. Tähän saattaisi liittyä kellarin jakaminen kahtia väliseinällä ja portaikon rakentaminen kellarista suoraan Luostarin jokikadulle.

1630-luvulla Eliaen omistama puolikas tontista myytiin **Gottfridd Rosskampille**, ja tontti joutui ilmeisesti rappiolle viimeistään Isak Pargasin kuoltua 1629 tai 1630. Talo mainitaan raastuvanoikeuden pöytäkirjoissa huonokuntoiseksi. Länsipuolinen osa tonttia päättyi kultaseppä **Zacharias Witten** haltuun vuonna 1648. Isak Pargasin tontti mainitaan rakentamattomana (*obebygd*) vuonna 1649, vuonna 1650 autiona ja 1651 kaupunki vaati sitä takavarikkoon. Tontti oli siirtynyt kaupungin haltuun vuonna 1653. Suuren kivitalon kohtaloksi koitui ilmeisesti vuoden 1656 suuri kaupunkipalo, joka tuhosi lähes koko Luostarikorttelin. Asiakirjalähteistön valossa ei kuitenkaan ole mahdotonta, etteikö torin rakentaminen ja sitä myöten suuren kivitalon purkaminen olisi voinut tapahtua jo 1650-luvun taitteessa. Tulipalon jälkeen maaherra Erik van der Linde käynnistä kaavoitustyöt, ja suuren kivitalon paikalle rakennettiin Vähätori-niminen kivetty aukio. Zacharias Witten ostama tontinosa päättyi 1650-luvulla Simon Sigfridssonille ja vuonna 1672 edelleen hänen vävyllään **Georgius Simonikselle**. Tämän jälkeen tontin vaiheista ei enää ole tietoja, mutta se päättyi luultavasti 1670-luvun kuluessa **Bengt Joenssonille** ja vuonna 1683 **Marcus Kasken** omistukseen.⁶

2.2. Kellari K94:9

Kellari K94:9 rajautuu luoteessa Luostarin jokikatuun, lounaassa viereisen talon kellariin K94:12 sekä sen porrashuoneeseen K94:11 ja koillisessa väliseinä erottaa sen kellarista K94:10, jonka kanssa se on aiemmin ollut yhtä tilaa.

Aboa Vetus -museon vuosien 1994–1995 tutkimusten yhteydessä kaivettiin kellarista esiin

¹ Uotila 2003: 130

² Uotila 2003: 127

³ ibid.

⁴ Savolainen 2012b: 98

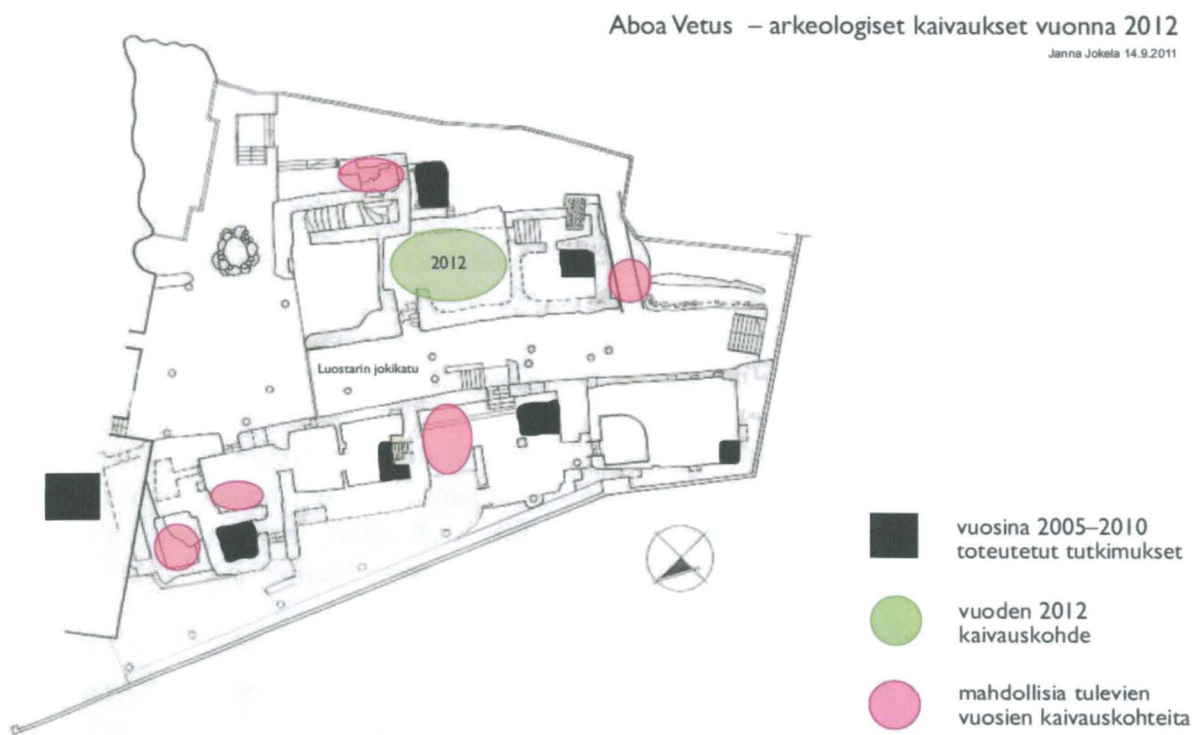
⁵ Savolainen 2012a: 39

⁶ Savolainen 2012a: 39–40

maakerroksia, kivi- ja tiiliholveja ja holvien päällä ollutta rakennusvaiheen täyttösavirakennetta.

Kellarin K94:9 tiili- ja kivikatto (R26, R009 ja R011) olivat vielä osittain jäljellä, luode-kaakkosuuntainen tynnyriholvi R26 kellarin lounaisseinustalla, R009 kellarin itäkulmassa holvinkantana ja kiviholvi R011 Luostarin jokikadulle näyttävän ikkuna-aukon erottamana R26:n koillispuolella. Käytännössä kellarin katto on suurimmaksi osaksi hajotettu jo talon purkamisen aikana 1600-luvulla. Kellarin lounaissivulla holvi on rajautunut kiviseinään, jonka yläosat purettiin vuoden 1994 kaivauksessa. Seinä on kuitenkin ilmeisesti purettu jo talon ollessa vielä pystyssä. Väliseinä (ja samalla suuren kivitalon ulkoseinä) oli sulkenut taakseen kaksi holvikomeroa (R23), jotka kaivettiin esille osittain 1990-luvun kaivauksissa ja osittain vuoden 2012 kaivauksen lopulla. Toisin kuin vuosien 1994–1995 kaivauskertomuksessa väitetään⁷, ei holvia R26 tuolloin purettu pois, vaan se oli yhä paikoillaan kaivausten alkaessa 2012.

Kartta 1. Vuoden 2012 kaivausalue suuressa kivitalossa ja mahdolliset tulevat kaivauskohteet. Janna Jokela.

Kellarin pohjoiskulmasta johtaa luode-kaakko-suuntainen portaikko kellariin. Vuoden 1994 kaivauksissa on portaikon edustalta kellarin koillispuolella kaivettu osittain esiin kellarin lattiakiveys (R010). Samojen kaivausten aikana kellarin kaakon ja luoteen puoleisen ikkuna-aukon kohdille oli tehty stratigrafian rikkoneet kaivinkonekuopat. Vuonna 2006 kaivoi Muuritutkimus ky holvinjalan R009 päältä n. 80 cm korkean savipatsaan (M007).

⁷ Sartes & Lehtonen 2008: 100

3. Arkeologinen tutkimus

3.1 Tutkimushistoria

Rettigin palatsin tontilla tehtiin arkeologisia tutkimuksia palatsin kunnostus- ja muutostöiden yhteydessä vuosina 1992–1995. Vuosina 1992–1993 valvonnan ja kaivaukset suoritti Turun maakuntamuseo ja vuosina 1994–1995 Museovirasto. Tontilta löydettiin lukuisia pääosin keskiaikaan ajoittuvien rakennusten kellaritiloja ja muita rakenteita sekä tuhansia esinelöytöjä. Vuodesta 2005 vuoteen 2010 suoritti Muuritutkimus ky museoalueella jatkotutkimushanketta, jossa tavoitteena on pienimuotoisin kaivauksin saada lisäselvyyttä aikaisemmin kaivettujen raunioiden ikään ja käyttötarkoitukseen. Alueen uusimmasta tutkimushistoriasta ja menetelmistä ja tutkimustuloksista ks. esimerkiksi Kari Uotila SKAS 2/2007 ja SKAS 3/2011. Laajemmin tutkimushistoriasta vuosien 1994–1995 ja 2005–2010 kaivausraporteissa.

3.2. Tutkimusmenetelmät

Kenttätyöt ja niiden suunnittelu pohjautuivat aiempina vuosina samassa rakennuksessa tehtyihin kaivauksiin. Sisätiloissa kellarin täyttömaa oli päässyt läpikotaisin kuivumaan, joten sitä kasteltiin kahdella sumuttimella ennen kaivauksen alkua, ja säännöllisesti koko kaivauksen ajan.

Mittaukset tehtiin takymetrillä. Mittauksissa käytettiin apuna museolle jo aiemmin tehtyjä korkeuskiintopisteitä, jotka perustuvat museon alueelle v. 1994 tuotuihin Turun kaupungin kiintopisteisiin. Korkeudet perustuvat aiemmilla museoalueen kaivauksilla käytettyyn N43-järjestelmään. Ennen kaivauksen alkamista koko tutkimusalue laserkeilattiin, ja siitä tuotettiin kolmiulotteinen pistepilviaineisto. Skannauksen suoritti Panu Savolainen. Dokumentoinnissa käytettiin myös käsin piirtämistä, kun profiileista laadittiin mittakaavapiirroksia.

Kaikki esiin tulleet rakenteet ja maakerrokset kaivettiin ja dokumentoitiin kaupunkikaivauksille soveltuvan yksikkökaivausmenetelmän mukaisesti. Rakenteille ja maakerroksille annettiin juoksevat yksikkönumerot. Mikäli samaa maakerrosta tuli esiin esimerkiksi kaivausalueen laajentamisen yhteydessä, käytettiin samaa yksikkönumeroa. Tiedot yksiköistä on koottu liitteeseen.

Kaikki rakenteet pyrittiin säilyttämään sellaisenaan. Tästä poikkeuksena oli paikalleen hajonnut holvi R26, joka purettiin konservaattori Lasse Mattilan valvonnassa (liite 4).

Löydöt otettiin talteen stratigrafisten yksiköiden mukaisesti. Yksiköt nimettiin juoksevalla numeroinnilla lukuun ottamatta 1990-luvun kaivauksissa nimettyjä rakenteita, joista käytettiin niiden vanhoja nimiä. Esine- ja luulöydöt on luettelointi numeroille KM39152:1–280. Löydöt on numeroitu KM-numeron alanumeron mukaan. Kaikki esinelöydöt talletettiin, mutta suurina massoina esiintynyttä kalkkikiveä ja kuonaa talletettiin vain näytteenomaisesti. Palokerroksessa M008 esiintyneestä runsaasta hiiltyneestä puusta talletettiin vain selvästi työstetyt kappaleet. Löydöt pyrittiin mahdollisuuksien mukaan putsamaan jo kenttätöiden aikana.

Kaivaminen suoritettiin pääosin lastalla, mutta paksut tiilen-, kiven- ja laastinsekaiset purkukerrokset kaivettiin lapiolla. Löydötöntä purkumaata lukuun ottamatta kaikki kaivettu maaines seulottiin 5x5 mm -silmäisellä seulalla.

Kaivausten tarkoitus oli selvittää niin kutsutun suuren kivitalon rakenteiden ikäjärjestystä ja samoin talon ikäsuhdetta viereiseen kivitaloon (kellarit K94:11 ja K94:12). Koska 1990-luvun kaivauksissa oli ajanpuutteen takia jättyädytty alueen rakennusten täyttökerrosten dokumentoinnista, oli vuoden 2012 kaivauksen painopiste myös päästä kiinni täyttökerrosten stratigrafiaan ja mahdollisesti eri täyttövaiheisiin.

Tutkimuksia kellarissa K94:9 jatketaan vuonna 2013.

4. Havainnot ja tulkinnot

4.1. Maayksiköt

Kuva 1. Täyttömaakerros M001 kaakkoon ennen kaivauksen alkamista. I. Aalto. DG2925:1.

Kellarin K94:9 kaivaminen aloitettiin kaivamalla suora kaakko-luode-suuntainen n. 1,5 m leveä kaivanto kellarin kahden ikkuna-aukon välille, tiiliholvin R26 koillispuolelle. Päällimmäinen täyttökerros **M001** oli 1994–1995 kaivauksissa kaivettu hajotetun tiiliholvin **R26:n** tasolle, n. 5,5 m mpy. Koko kellarin alalla ollut M001 koostui ruskeasta, multaisesta tiilen ja laastinsekaisesta hiekasta. Maa-aines oli kaivettaessa ruskeaa ja paikoitellen lähes mustaa ja hiilistä. Kerroksen seassa ja sen laella oli isohkoja kiviä. Kerroksen löydöt olivat pitkälti palaneita ja palamattomia eläinten hyvin fragmentaarisia luita, joiden lisäksi talletettiin rahoja, nuppineuloja, lyjyinen ristiriipus, rautanuloja, tasolasia, keskiaikaisten ja nuorempien lasiesineiden sirpaleita, punasavi-, kivasavi- ja valkosavikeramiikkaa, liitupiipun kappaleita, piikiveä sekä hiiltyneitä puutappeja ja pähkinänkuoria (:1–121). M001:n rahoista kolme on lyhyeltä aikaväliltä 1572–1615, mutta yksi hopeinen brakteaatti (:3) ajoittuu 1300-luvun puoliväliin Maunu Eerikinpojan ajalle. Myös M005:een luetteloiu keskiaikainen apilasolki (:181) saattaa todellisuudessa olla peräisin M001:stä, sillä se löytyi kaivinkoneen sekoittamasta maasta. Kokonaisuudessaan kerroksen löytöaineisto sisältää hyvin eri-ikäistä materiaalia 1300-luvulta 1600-luvulle, joten kyseessä on ilmeisesti täyttönä paikalle tuotu sekoittunut tunkioma.

Kuva 2. Täyttömaakerrosta M001 länteen. Kuvan ylä laidassa tiiliholvia R26. I. Aalto. DG2925:7.

Täyttömaa M001:n alta paljastui myös koko kellarin alalta tasolta 4,48–5,36 m mpy laastin ja tiilensekainen purkukerros M003 (vuoden 2006 kaivausten 709). Kerros koostui lohjenneista ja ehjistä tiilistä ja laastinkappaleista sekä laastin sekoitteena käytetyistä kalkkikivistä. Yksikössä oli havaittavissa muutamia täysin maatuneita puitten jäänteitä, joista yhdestä talletettiin rautanaula :158. Muuten yksikkö oli hyvin vähälöytöinen, löytöihin kuului lähinnä laastin sekoiteaineena olleita luita, jyräjoiden luita, muutama pala tasolasia ja näytteenomaisesti talteen otettuja kalkkikiven

kappaleita (:158–172). Kerroksessa oli sekoiteaineena myös yksi huomattavan kookas vaaleaa limsiötä oleva työstämätön noduli, jossa oli kiinni laastia (:162). M003 nousi voimakkaasti koillisesta lounaaseen, missä se päättyi holvi R26:n tyngän alle. Kerroksen paksuus vaihteli noin 5–50 cm välillä.

Kuva 3. Panoraamakuvaa, M003 koilliseen. Alhaalla tiiliholvi R26:n reuna, ylhäällä M004. I. Aalto. DG2925:18.

Kaivannon reunoja suoristettaessa löydöille ei annettu omaa yksikkönumeroa, mutta suurin osa niistä on todennäköisesti peräisin yksiköstä M001. Löytöihin lukeutuu kuparilejeerinkinen hela, rautanauvoja, hyvin pieni passglasin pala, punasavikeramiikan kappaleita, hiiltyneitä pähkinänkuoria ja luita(:122–152).

Kellarin keskivaiheilla säilyneen kiviholvin **R011** päältä kaivettiin lähes puhdasta savea ollut täyttökerros **M004**. Kerros sijaitsi täyttömaa M001:n alla ja purkukerros M003:n päällä. Savi on kellariin johtavan portaikon lounaisseinän päällä ollut aivan pinnassa, mutta se laski jyrkästi lounaaseen. Saveen oli uponnut tiili, jota ympäröi tasaisena 2 cm levyisenä kehyksenä musta, hiekkainen maa. Saveen oli muuallakin uponnut tiiliä, joiden yhteydessä oli täyttökerros M001:stä muistuttavaa tummaa maata. M004:n pinta oli matalimmillaan tasolla 4,88 m mpy ja korkeimmillaan tasolla 5,35 m mpy. Kerroksen paksuus oli n. 20 cm. Kyseessä on todennäköisesti sama yksikkö kuin kellarin itäkulman holvinkannan **R009** (ks. alla) päällä ollut ohut savikerros **M007**, jonka Kari Uotila on tulkinnut kellarin rakentamisen aikaiseksi täyttösaveksi⁸. Uotila kaivoi saman holvinkannan R009 päältä vuonna 2006 ison maapatsaan, jonka alimmat 50 cm olivat samaa savea (vuoden 2006 yksikkö 707).

Jo ennen kaivauksen aloittamista huomio oli kiinnittynyt Luostarin jokikadun puoleisessa kaivinkonekupan leikkauksessa näkyneeseen hiilirantuun. Kaivettaessa paljastui, että tämä n. 10 cm paksuinen hiilikerros **M008** jatkui yhtämittäisenä koko kellarin läpi, nousen hyvin voimakkaasti kohti lounaista. Kellarin koillisosassa yksikön läpi oli kaivettu vuosina 1994–1995, mutta palojälki näkyi kuitenkin selkeänä suuren kivitalon jakavassa tiilisessä väliseinässä. Sama selvä palojälki näkyy myös seinän toisella puolella kellarissa K94:10. Palokerros liittyy hyvin todennäköisesti vuoden 1656 suurpaloon, jota voidaan pitää takarajana suuren kivitalon hylkäämiselle. M008 sijaitsee yksiköitten M005 ja M006 päällä, eli kellari on ilmeisesti ollut jo osittain täytetty ennen tulipaloa.

Kuva 4. Musta palorantu kellarin väliseinän alaosassa koilliseen. I. Aalto.
DG2925:87

Palokerroksen M008 alta paljastui erittäin voimakkaasti koillisesta lounaaseen nouseva löyhä tiilistä, laastinpaloista ja kivistä koostuva purkumaa **M006**. Koska näillä kaivauksilla ei päästy vielä kellarin lattiatasoon asti, on mahdotonta sanoa, onko M006:n alla enemmän stratigrafisia

⁸ Uotila & Lempiäinen 2007

kerroksia. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että hyvin paksu purkukerros yltää lattiatasoon asti, ja on näin ollen kellarin täytön ensimmäinen vaihe. M006:sta tallennettiin vain yksi löytö, pitkähäkö rautanaula (:218).

Kuva 5. Holvin R26 (ylinnä) alainen profiili kaakkoon. Holvin alla M001, jonka alla vaaleampi laastimaa M003, selvästi erottuva voimakkaasti lounaaseen nouseva hiilikerros M008 ja sen alla löyhä purkukerros M006. I. Aalto. DG2925:69.

Kellarin koillispuolen alin kerros M008:n alla on tumma hiilensekainen hiekkainen maa **M005**. Yksikkö alkaa lattiakiveyksen R009 päältä ja jatkuu M008:n ja M006:n välissä kellarin puolenvälin tienoille, missä sen rajautuminen M006:een on epäselvä, osittain koska luoteinen kaivinkonekuoppa on sekoittanut yksiköt ja osittain, koska M005 on valunut löyhän M006:n rakoihin.

M005 vaikutti kaivettaessa orgaanispitoiselta, ja siitä löytyikin paljon pienempiä eläimenluita, etenkin kalanruotoja. Osa ruodoista vaikutti olevan järjestyksessä paikallaan, mikä viittaa siihen, että ne olivat *in situ* alkuperäisessä depositiopaikassaan. Luiden lisäksi löytöihin kuului nuppineula (kaivinkoneen sekoittamasta maasta), kivasavikeramiikan pala, punasavikeramiikkaa, rautanauvoja, tasolasia, pullolasin pala, piikiveä, kuonaa ja ainoa kaivauksella tavattu nahanpala (:179–217). Lukuun ottamatta kerroksen ylimmästä kaivinkoneen sekoittamasta osasta talletettua keskiaikaista apilasolkea (:181) yksikkö vaikuttaa ajoitukseltaan homogeeniselta. Löydöt ajoittuvat 1500-luvun jälkipuolelle ja 1600-luvun alkuun. Yksikkö on luonteeltaan tunkiomaata, ja vaikuttaa siltä, että kellaria K94:9 on käytetty latriniina vielä talon käyttöaikana.

Kuva 6. M005:n pinta ja profiili koilliseen. Profiilissa lattiakiveyksen päällä olevat tiilet ja kivet lienevät yksikköä M006. I. Aalto. DG2925:61

Kuva 6. Holvi R26 kaakkoon ennen purkamista. I. Aalto. DG2925:36

4.2. Rakenteet

Kaivausalueen näkyvin rakenne oli luoteis-kaakkosuuntainen paikalleen hajonnut tynnyriholvi **R26** (kuva 6). R26 purkaminen tuli ajankohtaiseksi, jotta kaivausta päästiin turvallisesti jatkamaan syvemmälle. Holvi oli hajotettu lakiosastaan ilmeisesti jo kellarin täyttövaiheessa 1600-luvulla, ja

viimeistään 1990-luvun kaivausten jälkeinen kuivuminen oli aiheuttanut holvin murtumisen irti kellarin kaakkoisseinästä. Ennen purkamista kaakkoispuolisen holvin tiilet numeroitiin, mutta purkamisen yhteydessä kävi selväksi, ettei holvia olisi mahdollista rekonstruoida useitten tiilien ollessa hyvin huonokuntoisia. Holvi purettiin useassa vaiheessa, koska alun perin pyrkimyksenä oli säilyttää edes muutama tiilikerta holvin kannasta. Tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista, sillä holvi oli kokenut ilmeisesti pakkasvaurioita, jotka olivat heikentäneet sitä niin, ettei se kyennyt pitämään itseään kasassa. Holvin parempikuntoinen, lähinnä kivistä koostuva luoteispuoli jätettiin kuitenkin paikoilleen odottamaan tulevaa konservointia.

Holvia purettaessa tehtiin havainto, että poikkeuksellisen monissa tiilissä oli eläinten ja ihmisten jättämiä jälkiä. Yhteensä näitä jälkiä oli 32 tiilissä (liite 2.2), joista 25 (:238–261, 271) talletettiin löytöinä. Rakenteen etelänurkassa oli jäljellä luoteis-kaakkoisuuntaisia kiviä väliseinästä (kuva 7), joka on rajannut taakseen holvikomerot R23.

Kuva 7. R26:n lounaassa rajaavan seinän jäänteet koilliseen. I. Aalto. DG2925: 78.

Holvin R26 luoteispuolen katkaisee koillisen puolella ikkuna-aukko (kuva 9), jonka koillispuolella on jäljellä R26:n kanssa samansuuntainen kiviholvi **R011** (kuva 8). Holvi rajautuu koillisessa kellariin johtavan portaikon lounaispieleen. Vuoden 2012 kaivauksissa kiviholviin ei kajottu, ja sen alapuolelle jätettiin tukeva maakerros.

Yksi kellarin mielenkiintoisimpia osia oli sen aivan lounaisreuna, joka selvästi eroaa muusta rakennuksesta. Lounaisreunassa kulkee noin metrin levyinen vaakasuora luode-kaakko-suuntainen kaistale, mikä alussa tulkittiin kujaksi kellareiden K94:9 sekä K94:11 ja K94:12 välillä. Erityisesti huomio kiinnittyi muutamaaan mukulakiveen kujan luoteispäässä (**R19**), jotka lepäsivät pohjustushiekan (**M002**) päällä. Kuten aiemmista kartoista ja kaivauskertomuksista käy ilmi, on kiveys jääne vuonna 1994 suurimmaksi osaksi puretusta 1500-luvun loppuun tai 1600-luvun alkuun ajoitetusta⁹ pihakiveyksestä R19 (vuosien 2009 ja 2010 kaivausten R1101), joka oli jatkunut yhtenäisenä suuren kivitalon takapihalta kellarin lounaispuolen kujalle. Kellarien K94:9 ja K94:12 välissä on siis kulkenut melko leveä kivetty kuja, jolle on ollut suora pääsy takapihalta.

⁹ Uotila 2010

Kuva 8. Holvi R26 ja taustalla R011 koilliseen. J. Jokela. DG2925:14.

Kuva 9. Luostarin jokikadulle näyttävä ikkuna-aukko. I. Aalto. DG2925:35.

Kujan R19 alta paljastuivat holvin R26 purkamisen jälkeen jo 1994–1995 havaitut kiviset, tynnyriholvatut holvikomerot **R23** (kuva 11), jotka nyt kuitenkin saatiin paljon paremmin esiin. Holvikomerot on tehty karkeasti mutta tukevasti kivistä, eikä niitä ilmeisesti ole tarkoitettu

näkyväksi osaksi kellaritilaa. Komeroitten koillispuolella kulkenut kellarin takaseinä onkin ilmeisesti ennen purkamistaan sulkenut ne taakseen. Takaseinästä mainitaan poistetun kiviä vuonna 1994¹⁰. Vuonna 2012 takaseinästä oli enää muutama kivi jäljellä tiiliholvin R26 lounaiskulmassa. Jäi kuitenkin vielä epäselväksi, olisiko väliseinää säilynyt syvemmillä holvikomeroitten (joista luoteenpuoleista ei kaivettu esiin koko leveydeltään) edustalla. Vaikuttaa joka tapauksessa siltä, että kyseessä on puhtaan arkkitehtoninen rakenne, joka on muodostanut pohjan kivitalon välissä kulkeneelle kujalle.

Kuva 10. Kiveystä R19 ja kellarin lounaispuolen holvia koilliseen. I. Aalto. DG2925:44.

Kuva 11. Kivinen kaakonpuoleinen holvikomero R23 etelään. I. Aalto. DG2925:130.

Kellarin itäkulmassa oli säilynyt kiviholvin jalka **R009** (vuoden 2006 kaivausten R 708; kuva 12), joka

¹⁰ Kartta 90/ Aboa Vetuksen kaivaukset 1994–1995

oli väliaikaisesti tuettu tiilillä ja lankunpätkillä vuonna 1994. Ratkaisu oli kuitenkin jäänyt aiottua pitkäikäisemmäksi, ja holvi oli murtuillut irti seinästä sen alisten maakerrosten kuivuessa. Tästä syystä holvinjalka otettiin konservoinnin keskiöön marraskuussa 2012, jolloin konservointitöistä vastasi Lasse Mattila (liite 4).

Kuva 12. Holvinjalka R19 kaakkoon. Panoraama. I. Aalto. DG2925:107.

Kellarin K94:9 koillispuolella oli jo kaivausten alkupuolella esillä kivilattiaa **R010**, jota siistittiin paremmin esille. Lattia koostuu kookkaista kivilaaoista, ja on selvästi matalammalla kuin väliseinän koillispuolisen kellari K94:10:n lattiakiveys.

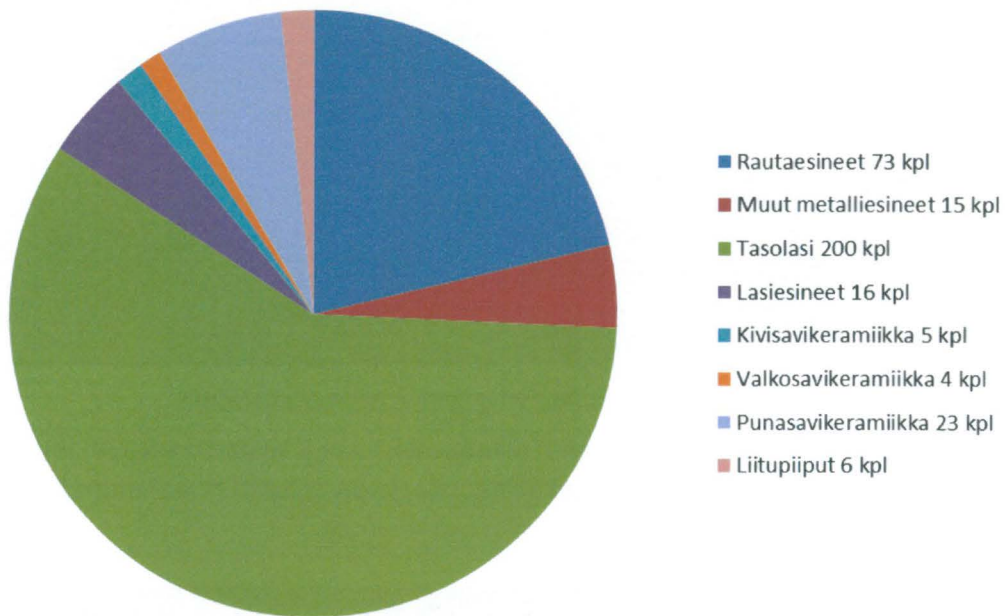
Kuva 13. Alhaalla lattiakiveys R010. I. Aalto. DG2925:115.

5. Esinelöytöjen kuvaus

Kellarin K94:9 löytöaineisto oli kokonaisuudessaan erittäin fragmentaarista; lasi- ja keramiikkaesineet olivat hyvin pieninä paloina, eikä isoja luitakaan ollut paljon. Löytöjen painopiste

oli 1500–1600-luvulla, mutta joukossa oli myös joitakin selvästi keskiaikaisia löytöjä. Löydöissä oli myös selviä yksikkökohtaisia eroja: runsaslöytöisimmän täyttömaayksikön M001 löydöt olivat hyvin pieniä ja ajoittuivat keskiajalta 1600-luvulle. Sen sijaan alimmassa kerroksessa M005 oli yksinomaan 1500–1600-luvun taitteeseen ajoittuvia ehjempiä löytöjä. Esinelöytöjä dominoivat massalöydöt tasolasi ja rautanaulat, muut löytöryhmät edustuivat huomattavasti vähäisempinä (kaavio 1).

Kaavio 1. Esinelöytöjen jakauma.

Löydöt on luetteloitu Kansallismuseoon päänumerolle KM39152 (KM39152:1–271). Löydöt on löytöluetteloon luetteloitu yksikön ja materiaalin mukaan, niin että joka yksikön kohdalla löydöt on luetteloitu samassa järjestyksessä.

Raportinkirjoitushetkellä löytöjä ei vielä ole konservoitu, mutta löytöjen konservoinnista on sovittu Aki Arposen kanssa. Kirjoitushetkellä osa käsittelyä vaativista löydöistä on toimitettu Aki Arposelle Kansallismuseon konservointilaitokselle.

Metallilöytöjen osalta löytökuvaukset on kirjoitettu ennen konservointia, joten ne saattavat vielä muuttua. Metalliesineiden mitat on otettu suurimman halkaisijan mukaan. Naulojen kohdalla on mitattu pituus ja kannan leveys, sekä varren suurin leveys ja paksuus. Taipuneitten naulojen kohdalla on merkitty vain taipuneen esineen pituus, eikä suoran esineen pituutta ole lähdetty arvioimaan.

Rahalöytöjä tehtiin kellarista varsin vähän, ainoastaan neljä kappaletta. Kolikot löytyivät kaikki sekoittuneesta täytemaakerroksesta M001, kolme ajoitukseltaan yhtenäistä aivan puretun tiiliholvin R26 alapuolelta. Nämä rahat ovat Juhana III:n kahden äyrin kolikko vuodelta 1573 (:1) ja katkaistu fyrk vuodelta 1592 (:2) sekä Kustaa II Adolfin yhden äyrin kolikko vuodelta 1615 (:4; kuva 14). Rahat olivat varsin hyväkuntoisia ja helposti tunnistettavissa. Eniten haasteita aiheutti kuitenkin syvempää samasta yksiköstä M001 löytynyt varsin huonokuntoinen brakteaatti (:3), jonka HuK Nina Manninen onnistui tunnistamaan kruunupäiseksi Maunu Eerikinpojan penningiksi 1300-luvun puolivälistä.

MONETA NOVA REGNI SVEDIA

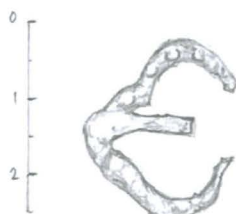

DEUS PROTECTOR NOST(E)R
MONETA NOVA STOKHOLM

Kuva 14. Kustaa II Adolfin äyri vuodelta 1615 (:4) ja Juhana III:n kaksikäyrinen vuodelta 1573 (:1). Piirtänyt I. Aalto.

Kupariseoslöytöjä tuli vuonna 2012 jonkin verran, erityisesti huomiota kiinnitti nuppineulojen (:5–11, :179) runsas määrä (8 kappaletta). Nuppineulat olivat pääsääntöisesti nupiltaan kierrettyjä mallia ja varsin huoliteltuja, seassa oli vain yksi valettupäinen neula (:6). Neulojen pituus vaihteli 37 ja 60 mm välillä, mutta valtaosa oli lähellä 40 mm. Muita kupariseoslöytöjä oli mahdollisesti rikki vääntynyt vaatehaka (:12), pieni kuparirengas jonka ympärillä oli mahdollisesti tekstiiliä (:14), sormuksen tai muun kupariseosesineen katkelma (:16), 10x12 mm kokoinen mahdollinen neliskulmainen hela, jonka keskellä oli 3 mm halkaisijaltaan oleva reikä (:122), pieni neliskulmainen reunastaan murtunut kuparilevyn kappale (:15) ja kaksi onttoa pientä kupariputkiloa (:13 ja :180). Vaatteeseen liittyy mahdollisesti myös kierretty kuparilanka, jonka päässä oli pieni lenkki (181).

Tina- ja lyijyesineitä tuli vain kolme löytöä. Mielenkiintoisin näistä oli tina-lyijyseoksen yhtä katkennutta sakaraa vaille ehjä apilasolki (:182; kuva 15), jonka FT Visa Immonen arvioi olevan 1300–1400-luvulta. Suomesta tunnetaan hänen mukaansa yksi vastine (TMM 21816:MT5032) Åbo Akademin tontin kaivauksista. Lyijyesineisiin kuului lyijypuite (:18) ja epätasaisesti valettu apilanlehtipäinen ristiriipus (:17; kuva 16), jonkalainen on löytynyt Naantalın nunnaluostarin kaivauksista. Riipuksen yhden sakaran kärki on murtunut, joten sen kiinnitystapa ei selviä esineestä itsestään. Mahdollisesti katkenneessa kärjessä on ollut samanlainen reikä nauhalle kuin Naantalın yksilössä. Visa Immonen ajoitti riipuksen löyhästi 1400–1500-luvulle.

Kuva 15. Apilasolki (:182). Piirtänyt I. Aalto.

Suurin osa löytyneistä rautaesineistä oli erikokoisia rautanauvoja ja niiden katkelmia (54 kappaletta), muita rautaesineitä löytyi vain 19 kappaletta. Nauvojen (:19–39, :123–127, :153, :158–159, :184–185, :225–227) joukossa oli yksi hevosenkenkänaula (:184). Mielenkiintoisia olivat pienet, niittimäiset nauvat (:225), jotka selvästi olivat samasta esineestä peräisin, ja joissa oli vielä kiinni puumateriaalia. Nauvat löytyivät hajallaan mutta melko pieneltä alueelta palokerroksesta M008. Samasta kerroksesta löytyi ilmeisesti lukon kappaleita (:221–224), jotka saattavat yhdessä nauvojen kanssa olla samasta esineestä. Löytöyhteydessä oli pitkäköjä puunkappaleita, jotka eivät

kuitenkaan muodostaneet mitään selkeää kokonaisuutta, esimerkiksi arkun jäännöksiä, josta löydöt voisivat olla peräisin. Palokerroksesta M008 talletettiin myös rautainen rengassolki (:220), jonka kieli oli yhä tallella, ja jossa oli kiinni samasta kerroksesta löytyneitä hiiltyneitä tekstiilinkappaleita.

Kuva 16. Lyijyinen ristiriipus (:17). I. Aalto.

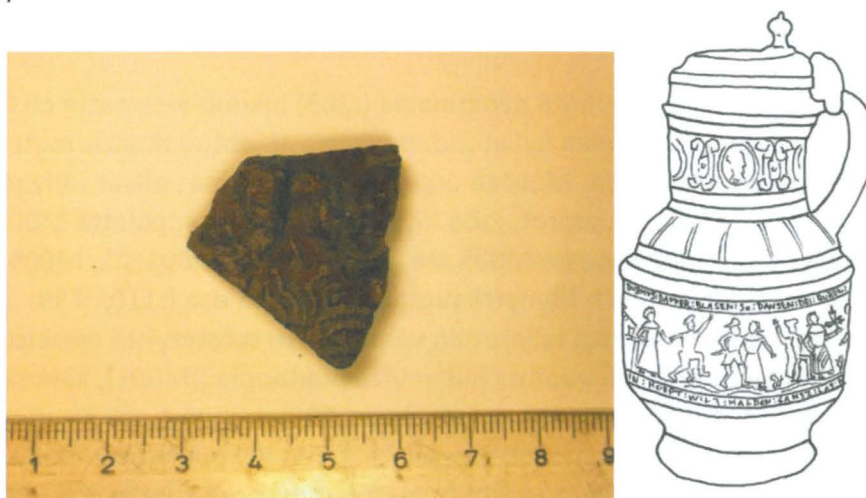
Edellä mainittujen lisäksi rautaesineisiin kuuluu muutamia tunnistamattomia esineen fragmentteja. Näitä ovat pahasti korrodoitunut paksu kuutiomainen löytö (:19), kaareva, ikään kuin putken kappale (:24), ohut, suorakaiteen muotoinen esine (:37), kolme pientä mahdollisesti samasta esineestä olevaa litteää kappaletta (:38), kolme palaa päästään levenevää litteää rautaesineä (:152), kolme pitkänomaisen rautaesineen katkelmaa (:186), kahdeksan hyvin pientä, erimuotoista rautaesineen katkelmaa (:228) sekä voimakkaasti korrodoitunut L:n mallinen rautaesine (:229), joka vaikuttaa olleen tullessa.

Lasilöydöt muodostivat määrällisesti ison osan vuoden 2012 löytöaineistosta. Valtaosa lasilöydöistä (200 kpl) on eripaksuista vihertävää tasolasia. Tasolasia löytyi sekä reunastaan retusoitua että voimakkaan reunaprofiilillista. Monissa tasolasinpaloissa oli myös suoria siistejä viiltoja. Tasolasi oli pääsääntöisesti hyvin pieninä palasina, ja valtaosa aineistosta on iridoitunutta. Yksiköstä M001 tasolasia löytyi 123 palaa (:46–49, :51–56, :58–68 ja :70–74), profiilin suoristuksessa 45 palaa (:130–134), M003:sta 3 palaa (:160), M004:stä yksi pala (:173) ja M005:stä 28 palaa (:187–189).

Jonkin verran kaivaukselta löytyi myös eri-ikäisten lasiesineitten kappaleita (16 kappaletta). Pullolasia tuli vain yksi pieni pala (:190) yksiköstä M005. Passglasin paloja taas löytyi muutamia, M001:stä 4 kappaletta (:41, :43) ja profiilia suoristettaessa 1 kappale (:128). Kaikki olivat vihertäviä kylkipaloja, joista kahdessa oli säilynyt lasilankakoristelua (:41 ja :128). Kahdessa palassa (:43) oli optinen koristelu, muut olivat pinnaltaan tasaisia. Muiden lasiastioitten paloja olivat yksiköstä M001 ohutseinäinen kaareva pikarin reunapala (:42), jonka yläosassa oli suora yksinkertainen lasilankakoriste, lasilangoista kierretty vaalea pieni pohjapala (:44), isohko vihreää lasia oleva ylöspäin levenevä pikarin reunapala (:45), kirkasta lasia oleva pieni kaareva reunapala (:50), hyvin vaaleanvihreää lasia oleva astian pohjapala (:69) sekä profiilia suoristettaessa pieni rombin mallinen kirkasta lasia olevan ohutseinäisen pikarin reunapala (:129). Lisäksi profiilista löytyi neljä hyvin ohutta, väritöntä reunastaan korostuneesti profiloitua pikarin pohjapalaa (:40), joita FT Georg Haggrén piti keskiaikaisina.

Keramiikkaa löytyi kaivaukselta verraten vähän ja hyvin pieninä fragmentteina. Määrällisesti eniten keraamisten astioiden kappaleita löytyi täyttömaakerroksesta M001 (:79–85, 88–98), yhteensä 22

palaa. Näistä valtaosa, 14 palaa, oli peräisin punasaviastian. Sekä kivasavikeramiikkaa että valkosavikeramiikkaa oli kumpaakin yksikössä vain neljä palaa. Alanumeroon :86 luetteloidut 6 pientä palaa sekä alanumeron :87 pala kuuluivat mustalasetettuun punasaviseen kattotiileen. Profiilin suoristuksessa löytyi vain yksi punasaviastian pala (:136), joka on mitä ilmeisimmin peräisin yksiköstä M001 – pala on nimittäin samasta esineestä kuin M001:stä löytynyt vihreälasitteinen pala :89. Yksiköstä M002 löytyi vain yksi pieni ruskealasetteinen punasaviastian reunapala (:154).

Kuva 17. Raerenilaisen kivasavisen oluttuopin pala (:193) ja havainnepiirros ehjästä tuopista. I. Aalto.

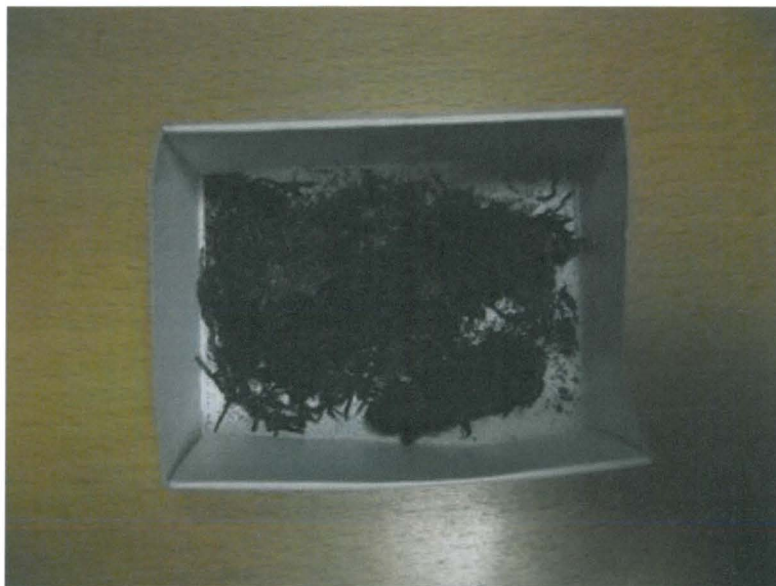
Yksiköstä M005 löytyi 11 keraamisen astian palaa (:191–197), joista 10 oli punasavea. Mielenkiintoisin yksikön keramiikkalöydöistä oli pieni ruskealasetteisen kivasavikeramiikan pala (:193; kuva 17), jonka FM Maija Helamaa tunnisti raerenilaiseksi kivasavituopin palaksi 1500-luvun lopusta tai 1600-luvun alusta. Palassa näkyvät miehen jalat, jotka kuuluvat tuoppia kiertävään, talonpoikaishäitten tansseja kuvaavaan friisiin. Yksiköstä tavatut keramiikka-astioiden palaset ovat huomattavasti isokokoisempia kuin muista yksiköistä löydetyt, ja joukossa on useampia paloja samoista astioista. Alanumeroon :194 on luetteloitu kaksi samasta punasaviastiasta peräisin olevaa ruskealasetteista koristeltua palaa, jotka kumpikin sopivat yhteen samasta kellarista (ja ilmeisesti siis samasta maakerroksesta) 1990-luvulla talletetun palan KM95032:5432 kanssa. Samoin keltalasetteinen paksu punasaviastian pohjapala :195 on selvästi samaa astiaa kuin 1990-luvulla talletettu KM95032:5426, vaikkeivät palat sovikaan yhteen. Löytyneitten palojen koko ja kuuluminen samoihin astioihin tuntuu myös osoittavan maakerroksen M005 olevan primäärissä sijainnissaan.

Liitupiipun varren kappaleita kaivaukselta löytyi yhteensä kuusi kappaletta (:75–78). Nämä ovat hyvin fragmentaarisia lukuun ottamatta 4,5 cm mittaista varrenpätkää (:78). Löytöihin sisältyy vain yksi kopan kappale löytönumeron :76 alle. Alanumeroon :76 lukeutuvat neljä liitupiipun kappaletta ovat pienestä löytökeskittymästä kaivausalueen laelta holvi R26:n päältä. Loput ovat täytemaa M001:stä saman holvin alta. Piippulöydöt, joissa ei ole havaittavissa lainkaan koristelua tai leimoja kuuluvat yksikkö M001:n löytöjen nuorimpaan päähän toisen pään koostuessa keskiaikaisista löydöistä, kuten 1300-luvun brakteatista. Löytöjakauma puhuu täytemaan sekoittuneisuuden puolesta.

Piikiveä eli limsiötä löytyi kaivaukselta muutamia paloja: neljä kappaletta (:99–100) yksiköstä M001, profiilia suoristettaessa yksi kappale (:140), M003:sta yksi suuri noduli (:162) ja M005:stä kolme iskosta (:205). Huomionarvoista on, että ainoastaan yhdessä iskoksessa (:99) on käytön jälkiä, muuta ovat täysin koskemattomia.

Etenkin purkukerroksissa runsasta kalkkikiveä talletettiin näytteenomaisesti. Peräti kuudessa kalkkikivenpalassa (:272–278) oli selkeitä fossiileita. Kahdessa kivessä oli simpukoitten fossiileja, yhdessä jonkin nilviäisen jäännös, kahdessa symmetristen pyöreitten eliöitten jäänteitä ja yhdessä pieni trilobiitin painauma. Selkeitten fossiilien lisäksi yksi kalkkikivi (:278) muistutti lähinnä koproliittia tai jotakin muuta biomassaperäistä fossiilia. Fossiilit, jotka otettiin kaivauksen aikana sivuun, mutta joiden löytöyhteyttä ei tarkkaan kirjattu ylös, on luetteloitu löytöluettelon loppuun numeroilla :272–278. Kalkkikivenpalat ovat todennäköisesti pääosin peräisin purkumaasta M003.

Orgaaninen aines luita ja yhtä hyvin pientä nahanpalaa (:203) lukuun ottamatta oli kellarissa K94:9 tuhoutunut käytännössä kokonaan, mikä hyvin todennäköisesti johtuu maakerrosten kuivumisesta vuosien 1994–1995 kaivausten jälkeen. Muuten orgaaniset jäännökset olivat säilyneet ainoastaan hiiltymällä. Näihin kuuluvat pähkinänkuoret, joita löytyi yhteensä 9 kappaletta M001:stä (:108), 2 profiilia suoristettaessa (:137) ja 1 kappale M005:stä (:198). Lisäksi M001:stä, M005:stä ja palokerroksen M008 tietämiltä löytyi hiiltynyttä tuolta, josta vain osa (:110, :139, :204) talletettiin näytteenä. Hiiltyneistä puunkappaleista talletettiin vain selvästi työstetyistä esineistä peräisin olevat kappaleet, joihin lukeutui kaksi vuoltua hiiltynyttä puutappia (:M001), kärkeä kohden kapeneva neliskulmainen hiiltynyt puuesineen katkelma (:138), hiiltynyt osa muuten maatunutta puuta yksiköstä M003 (:166) sekä hiiltyneittä kappaleita ilmeisesti puu(kimpi?)astioista (:177). Yksiköstä M005 löytyi useita hiiltyneitä ja yksi hiiltymätön puuesineen katkelma (:199–202), joista useat olivat mahdollisesti astioiden reunapaloja.

Kuva 18. Hiiltynyt tekstiili :232. I. Aalto.

Mielenkiintoisimman orgaanisten löytöjen ryhmän muodostivat hiiltyneet tekstiilinkappaleet (:231–237; kuva 18), jotka löydettiin ohuesta palorannasta. Tekstiilinkappaleet olivat vaihtelevan kokoisia ja hyvin hauraita, kaikkia langanpätkiä ei saatu seulasta pelastettua vaan ne hajosivat kosketuksesta noeksi. Tekstiili on vaatinut hiiltyäkseen optimaaliset olosuhteet, jossa se on ollut suljetussa tilassa suuressa kuumuudessa, mutta ei suoraan kosketuksessa tuleen. Tekstiilinpalat ovat ilmeisesti peräisin vaatteesta, minkä puolesta puhuu niiden yhteydessä löytynyt rautainen rengassolki (:220), jossa oli löytöhetkellä tekstiilinkappaleita kiinni. Vaatetta on ilmeisesti säilytetty puisessa arkussa tai kaapissa, sillä samasta palokerroksesta löytyi useita hiiltyneitä puunpaloja (:237), joihin oli iskostunut kiinni tekstiiliä. Toisaalta kyseessä on saattanut olla myös tekstiilivuorattu puinen esine. Joka tapauksessa löydetyt tekstiilinkappaleet ovat palttinasidoksista

villakangasta, jonka reunassa kulkee nauha, kenties lautanauha. Suurin ja ehjin, kaksin kerroin taittunut tekstiilinpala (:231) sekä solki :220 toimitettiin konservointiin Aki Arposelle. Muut tekstiilinpalat eivät hänen arviointinsa mukaan tarvinneet toimenpiteitä.

Kaivaukselta talletettiin löytöinä yhteensä 34 tiiltä (:238–271). Tiilet otettiin talteen niiden erikoisuuden (muoto- ja lattiatiilet) ja niissä olevien jälkien perusteella. Yhteensä 32 tiilessä oli ihmisen ja eläinten jättämiä jälkiä, mukaan lukien yksi tekstiilipainanteinen tiili (:238), yksi tiili jossa oli tiileen pystyyn isketyn puukon jälkiä (:258) sekä kaksi tiiltä, joihin oli ennen polttoa piirretty roomalaisin numeroin luku VII (:253–254; kuvat 19 ja 20). Roomalaisissa numeroissa V oli tehty siististi, mutta viivat II oli tehty paljon V:tä pidempinä sutaisuina. Vastaavia numeroituja tiiliä ei ilmeisesti juuri tunneta Euroopasta ainakaan Saksasta, Puolasta tai Belgiasta.¹¹ Kyseessä voisi olla poikkeuksellinen tiilentekijän merkki tai esimerkiksi tiilierän tunnus.

Kuva 19. Ikkunan sauvastotiili :268 sekä numerolla VII merkitty muuritiili :253. I. Aalto.

Kuva 20. Numerolla VII merkitty muuritiili :254. I. Aalto.

Löytöaineisto vastaa 1994–1995 kellarista talletettua, joukossa oli jopa paloja samoista astioista. Vuoden 2012 kaivauksilla esinelöytöjen jakautumista eri maayksiköihin voitiin kuitenkin tarkastella paremmin, ja aikaan saatiin selkeä kuva yksiköitten ajoittumisesta.

6. Kaivauskohteen ja täyttömaan problematiikka

6.1. Kaivausalueen asettamat haasteet

Kaivausalueen sijainnista avoinna olevan museorakennuksen keskellä seurasi paljon hankaluuksia kaivauksen käytännön toteuttamisen kannalta. Esimerkiksi ainoa sopiva ympäristö seulontapaikalle oli museon toisella puolella, mikä tarkoitti, että seulottavat maat piti kuljettaa lähemmäs sadan metrin matkan kaivausalueelta museon läpi hätäuloskäynnin kautta ulos, ja sieltä museon kahvilan kautta sisäpihalle. Koko toimitukseen kului viikoittain suhteettoman paljon aikaa, ja etenkin museon ollessa täynnä asiakkaita oli maan kuljettaminen haastavaa. Samoin kellarin täyttömaassa runsaiden suurten kivien siirtäminen oli erityisen ongelmallista.

Kaivauksen sijoittuminen sisätilaan aiheutti myös jatkuvan ongelman valaistuksen kanssa. Paikoitellen varjot olivat niin vahvoja, että maayksiköitten eroja oli vaikea havaita. Kaivauslamppuja

¹¹ Ratilainen, henkilökohtainen tiedonanto. 2013

sai myös jatkuvasti olla siirtämässä optimaalisen valaistuksen takaamiseksi. Lamppujen käyttö ja vaikeat valo-olosuhteet hankaloittivat myös kaivauksen valokuvadokumentaatiota.

Kellari K94:9 itsessään oli myös kolmiulotteisuutensa takia haastava kaivausympäristö. Kaivauksen toteutusta haittasi se, että kellariin oli aiemmissa tutkimuksissa tehty syviä kuoppia, eikä kaivamista voinut näin ollen aloittaa yksinkertaisesti etenemällä ylhäältä alas, vaan paikoitellen täytyi vuorotella profiili- ja yksikkökaivauksen välillä. Oman ongelmansa muodostivat kellarin seinät ja etenkin holvit, jotka olivat vuosien varrella haurastuneet ja joita täytyi kaivauksen edetessä tukea. Konkreettisesti tukemisen tarvetta osoitti kellarin kaakkoispuoleisen ikkunan lounaispielen romahtaminen. Koska rakenne oli dokumentoitu eikä se rikkonut muita rakenteita, ei varsinaista vahinkoa onneksi sattunut. Kaivaessa tuli kuitenkin jatkuvasti muistaa olla varuillaan.

6.2. Täyttömaan problematiikka

1994–1995 kaivauksilla kellareitten täyttömaan stratigrafiaa ei dokumentoitu, vaan löydöt talletettiin kellarin tarkkuudella. Tätä ongelmakohtaa pyrittiin vuoden 2012 kaivauksilla paikkaamaan dokumentoimalla kellarin eri täyttökerrokset mahdollisimman tarkkaan täyttöhistorian selvittämiseksi. Lähtökohtainen pyrkimys oli selvittää, onko kellari täytetty kerralla, vai voidaanko siitä tavoittaa useampia täyttövaiheita. Tässä kysymyksessä vastausta haettiin kerrosten välisen hierarkian, niiden koostumuksen ja niistä tehtyjen löytöjen avulla.

Eniten täyttökerrosten tulkintaa haittasivat juuri edelliset kaivaukset, joissa kerroksia oli leikattu ja sekoitettu dokumentoimatta. Tästä huolimatta kellarin maayksiköt olivat täyttömaaluonteensa takia pääasiassa paksuja ja selkeitä, ja niitä oli helppo havainnoida. Yksiköitten pohjalta oli mahdollista hahmotella viisi eri täyttövaihetta, joista osa oli tapahtunut jo talon käyttöaikana ja viimeiset vasta talon purkamisen yhteydessä. Osa yksiköistä, kuten tunkiomaa M005 oli selvästi syntynyt paikallisen toiminnan tuloksena, kun taas esimerkiksi täyttökerros M001 sisälsi muualta tuotua maata.

7. Yleisötyö

Koska vuoden 2012 tutkimuskohde sijaitsi keskellä toimivaa Aboa Vetus & Ars Nova -museota, oli yleisötyölle aivan erityinen vaatimus. Kaiken kaikkiaan vuonna 2012 museossa vieraili 36 966 kävijää¹², joista valtaosa vieraili Aboa Vetusin puolella. Kaivauksen tavoitteisiin kuului tutkimustiedon helppo saavutettavuus. Tämä tarkoitti, että iso osa kaivausajasta käytettiin yleisön kanssa keskusteluun sekä metodien ja kaivauskohteen esittelyyn. Museokävijät pääsivät näin suoraan seuraamaan arkeologisen tiedon ja tulkinnan muodostumista.

Yleisötyötä tehtiin kaivausten aikana useilla eri tavoilla. Sen lisäksi, että museovierailia oli mahdollisuus keskustella kaivajien kanssa, esiteltiin kaivauksia myös säännöllisesti kaikilla museon yleisöopastuksilla. Kaivauksen löytöjä puolestaan esiteltiin kesällä lähes viikoittain vaihtuneella *arkeologin löydöllä*, jossa aina yksi esine tai esineryhmä kerrallaan nostettiin esiin museon aulaan vitriiniin. Löydöistä kerrottiin taustatietoa ja niiden merkitystä arkeologisen tulkinnan kannalta. Yhteensä vaihtuvia arkeologin löytöjä oli kymmenen kappaletta. Museo tiedotti arkeologin löydöistä internet- ja Facebook-sivuillaan. Aboa Vetus & Ars Nova julkaisi kaivauksista myös kaksi lehdistötiedotetta, jotka huomioitiin laajasti (ks. liite 5).

¹² Aboa Vetus & Ars Novan vuosikertomus 2012: 5

Kuva 21. Kesäkoulun kaivajia vuonna 2012. I. Aalto.

Tärkeä osa yleisötyötä oli myös Aboa Vetus & Ars Novan kesäkoulun yleisökaivausmahdollisuus. Heinäkuuta lukuun ottamatta lähes joka keskiviikko kesäkauden ajan museon kesäkoulun oppilaille oli arkeologinen teemapäivä, jonka aikana he pääsivät itse kaivamaan ja seulomaan. Tätä edelsi aina tiistaisin Ilari Aallon pitämä johdanto arkeologiseen tutkimukseen, kaivaustekniikoihin ja Aboa Vetuksen kellareiden tutkimushistoriaan. Monet kesäkoululaiset pitivät kaivamista kesäkoulun parhaana osiona, ja jopa tärkeimpänä syynä toimintaan osallistumiseen. Vain muutama kesäkouluoppilas suhtautui kaivamiseen välinpitämättömästi. Yhteensä kesäkoululaisia osallistui kaivauksille 139.

Yleisötyöstä, kuten kaikesta muustakin kaivauksen käytännön toteutuksesta vastasi pääosin Ilari Aalto. Kaikki tämä oheistoiminta vei huomattavasti aikaa itse kaivamiselta, mutta yleisöltä saatu palaute oli erittäin positiivista. Monelle museokävijälle oli todella avartavaa nähdä arkeologi käytännön

työssä, ja asiakkaat tulivat mielellään keskustelemaan. Yksi tempaus oli Turun Sanomien perhepäivä 8.9.2012, jonka aikana Ilari Aalto oli koko päivän kaivauksella nimenomaan vastaamassa yleisön kysymyksiin, joita tulikin runsaasti.

Aalto uutisoi aktiivisesti kaivauksen ja jälkitöiden etenemistä myös blogissaan¹³, missä julkaistiin artikkeleiden lisäksi kaksi videobloggausta kaivaukselta. Kaivausta ja löytöjä esiteltiin myös naapuritontilla kaivaneille Turun museokeskuksen arkeologeille, ja 10.11.2012 kaivauslöytöjä esiteltiin Suomen keskiaikaseuran Kingdom University -tapahtumassa Brinkhallin kartanossa. Iloiseksi yllätykseksi blogissa julkaistut tekstitkin houkuttelivat kävijöitä tutustumaan kaivaukseen.

Kaivauksia ja niiltä tulleita löytöjä käytettiin myös museon Turun kaupungin sosiaali- ja terveysalan työntekijöille suunnatussa työhyvinvointiprojektissa osana museon elämyksellistä kokemista. Kahdelle eri ryhmälle järjestetyissä kolmen kerran paketeissa yhdellä kerralla keskityttiin Aboa Vetukseen, jonka arkeologian esittelemisestä vastasi Ilari Aalto. Näissä työpajoissa vierailtiin osana muuta museokierrosta vuoden 2012 kaivausalueella, tarkasteltiin tehtyjä löytöjä ja tutustuttiin arkeologian työmenetelmiin. Osallistujilta saatu palaute oli erittäin positiivista, ja osallistujat kokivat iltaisin järjestetyn tapaamisen ajankohdastaan huolimatta virkistäväksi ja uusia näkökulmia avaavaksi.

Tiedotusvälineet olivat varsin kiinnostuneita Aboa Vetuksen vuoden 2012 kaivauksista: Aamuset uutisoi 3.5. kaivausten alkamisesta, ja Kansan Uutiset kertoi 24.7. kaivauksen tuloksista, samoin 25.7. Aamuset ja 26.7. Åbo Underrättelser. Yle Svenska esitteli kaivauksia 25.7. internet-sivuillaan. Turun Sanomat puolestaan teki 29.8. henkilökuvan Ilari Aallosta ja analysoi samalla kaivauksen löytöjä. 16.1.2013 Aamuset julkaisi lyhyen henkilökuvan Aallosta Aboa Vetus & Ars Novan Vuoden museokasvo -palkinnon kunniaksi, ja kävi samalla läpi vuoden 2012 kaivauksen tuloksia. Lisäksi

¹³ Mullan alta -blogi (URL: <http://www.mullanalta.blogspot.fi>)

vuoden 2013 puolella ilmestyneessä Opettaja-lehden Retkioppaassa sivuttiin vuoden 2012 kaivausta.

Myös radiossa oltiin kiinnostuneita: YLE Åboland uutisoi kaivauksista nettisivuillaan 3.5. ja 4.5. puolestaan Radio Sata. 1.8. YLE Turun Radio haastatteli museonjohtaja Johanna Lehto-Vahteraa kaivauksista, ja 29.8. sekä Radio Vega Åboland että Yle Turun Radio haastattelivat Ilari Aaltoa. Aalto esiintyi ja esitteli kaivauksia myös Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän tuottamassa Rouskis-kirkonrotan joulukalenterissa 12.12.2012. Kalenteri oli nähtävissä Lastenkirkko-sivustolla¹⁴.

Tiedon välittämisessä yleisölle onnistuttiin hyvin, ja museokävijät pitivät mahdollisuutta nähdä löytöjä tuoreeltaan elämyksellisenä ja arvokkaana kokemuksena. Museovieraiden kommentteista ja kiitoksista paistoi, että kaivauskohde ja koko Aboa Vetuksen raunioalue välittyi näille yhteisen keskustelun kautta tavanomaista opaskierrosta paremmin. Monelle oli myös elämyksellistä nähdä omin silmin, kuinka kaivauksilla tehtiin uusia löytöjä. Kaivauksella syntyi monia syväluotaavia keskusteluja etenkin Turun kaupungin arkeologiasta ja arkeologisista tulkinnoista. Museovieraista monet olivat keskimääräistä perehtyneempiä arkeologiaan, mutta kokivat silti saavansa uutta tietoa päästessään välittömästi keskustelemaan arkeologin kanssa. Kaiken kaikkiaan merkittävin tekijä yleisötyön onnistumisen kannalta tuntui olevan oman innostuksen ylläpitäminen ja avoin suhtautuminen kaikkiin vieraisiin.

8. Muita havaintoja

8.1. Kirjainhakkaukset Aulan kylpylaitoksen portaikossa

Kuva 22. Kellarista K93:1 Luostarin jokikadulle johtavien portaiden kirjainhakkaukset liidulla vahvistettuina. I. Aalto. DG2925:135

¹⁴ Lastenkirkko (URL: <http://www.lastenkirkko.fi>)

Vuoden 2012 kaivausten aikana havaitsi Elina Helkala Auran kylpylaitokseen (toiminnassa 1874–1907) kuuluneesta kellarista K93:1 kylpylaitoksen pihakiveykselle ja nykyään Luostarin jokikadulle johtavan portaikon kivirapuissa hakattuja nimikirjaimia (kuva 22). Hakkauksia on kolme, ja ne sijaitsevat ylimmässä ja keskimmaisessa kolmesta kivirapusta. Rappuihin on allekkain hakattu kirjaimet *F.L*, ja keskimmäisen rapun vasemmassa laidassa on yksinäinen epämääräinen *f*, jonka alla on pyöreä kuoppa. Ylemmässä rapussa olevat merkit on tehty huomattavan paljon selkeämmin kuin alemman rapun kirjaimet.

Nimikirjaimet ovat ajoitettavissa kylpylaitoksen aikaan, mutta tarkemmin niiden tekijää ei toistaiseksi ole saatu selville. Kyseessä voisivat olla kivenhakkaajan nimikirjaimet. Nimikirjaimet dokumentoitiin valokuvaamalla.

8.2. Irtolöydöt

Jälkitöiden aikana museon aulasta Luostarin jokikadulta löytyi katukiveyksen lomasta pieni pala vihertävää tasolasia. Pala talletettiin vuoden 2012 kaivauslöytöihin alanumerolla :279. Kevään 2013 vuosikonservoinnissa Lasse Mattila puolestaan löysi kellarista K94:12 seinän välistä 5 kpl lasittamattomia kattotiliä, jotka talletettiin alanumerolla :280.

9. Yhteenveto

Vuoden 2012 tutkimus saavutti useita sille asetettuja tavoitteita. Kaivauksissa onnistuttiin tarkentamaan suuren kivitalon purkuajankohtaa ja selvittämään rakennuksen suhdetta viereiseen kivitaloon. Kaivaus myös osoitti, että kellarin K94:9 täyttömaasta oli mahdollista havaita eri-ikäisiä täyttökerroksia.

Vuoden 2012 perusteella vaikuttaa siltä, että kellarin K94:9 on jo talon käyttöaikana, 1500- tai 1600-luvulla alettu käyttää jätteenkeruupaikkana. Syynä tälle on saattanut olla Turussa yleinen ongelma, veden pääsy kellareihin. Kellarin funktion muuttamista latriniiksi edelsi kuitenkin ilmeisesti purkuvaihe, jossa kellarin lounainen takaseinä purettiin, tai sitten kellari täytettiin osittain muualta peräisin olevalla purkujätteellä. Kellarin käyttäminen tunkiona päättyi tulipaloon, jonka voidaan hyvällä syyllä olettaa olleen vuoden 1656 kaupunkipalo, jonka jättämä palokerros ja palojäljet näkyvät kaikkialla kellarissa ja sen seinissä tunkiomaan M005 päällä. Paloa seurasi talon purkamisen ja kellarin täyttäminen purkujätteellä. Samassa yhteydessä rikottiin kellarin holvikatto, ja lopuksi kellari täytettiin muualta tuodulla sekoittuneella tunkiomaalla, joka sisälsi esineistöä 1300-luvulta 1600-luvulle. Talon ylempien kerrosten purkamisen ja kellarin täyttämisen jälkeen alue tasoitettiin, ja sen päälle rakennettiin Vähätori-nimellä tunnettu aukio. Suuren kivitalon purkamisen ja aukion rakentamisen voi siis lähes varmuudella ajoittaa vuoden 1656 palon jälkeiseen aikaan, mikä tarkentaa asiakirjojen antamaa kuvaa talon loppuvaiheista.

Kellarin lounaiskulmasta aiempaa selvemmin esiin saatu kuja ja tätä kannattelevat holvikomerot ovat pakottaneet pohtimaan suuren kivitalon ja sen lounaispuoleisen kellarin välistä ikäsuhdetta. Kujanpätkältä ei vaikuta olleen sisäänkäyntiä suureen kivitaloon, mutta viereiseen porrashuoneelliseen kellariin siltä on. Tuntuukin erikoiselta, että suurta kivitaloa rakennettaessa olisi otettu huomioon käynti naapuritaloon, mikäli taloa ei vielä olisi rakennettu. Eikö pienemmän kivitalon tällöin olisi tullut sopeutua suuren kivitalon rakenteeseen eikä toisin päin?

Talon tätä vanhempi historia jäi kuitenkin vielä vuonna 2012 osittain hämärän peittoon. Kaivaukset jatkuvat kesällä 2013, ja niissä toivon mukaan saadaan paljastettua kellari kokonaisuudessaan.

Turussa 17.4.

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end, positioned above a thin horizontal line.

Hannele Lehtonen

Lähteet

Painamattomat lähteet

Aboa Vetus & Ars Novan vuosikertomus 2012

Sartes, Minna & Lehtonen, Hannele 2008: TURKU II/2/3. Rettigin tontti / nykyinen Aboa Vetus -museon alue. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 24.1.1994-3.4.1995. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Uotila, Kari & Lempiäinen, Mia 2007: TURKU, ABOA VETUS –MUSEO. Kellareiden 94:12 ja 93:5 kaupunkiarkeologinen koekaivaus sekä kellarin 94:9 dokumentointia 25.5.—20.10.2006. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Uotila, Kari 2010: Turku, kaupunginosa II, kortteli 1, tontti 3, Aboa Vetus –museo. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2009. Kaivauskertomus. Museoviraston arkisto.

Julkaisut

Savolainen, Panu 2012a: Rettigin tontin rauniot historiallisissa lähteissä vuoteen 1827. *SKAS* 1/2011. Suomen keskiajan arkeologian seura. Turku:

Savolainen, Panu 2012b: Holkeri, Eeva & Lehto-Vahtera, Johanna (toim.) *Historian ja nykytaiteen museo*.

Uotila, Kari 2003: Kivitaloja keskiajan Turussa. Seppänen, Liisa (toim.). *Kaupunkia pintaa syvemältä. Arkeologisia näkökulmia Turun historiaan. Archaeologia Medi Aevi Finlandiae* IX. 121–134

Sähköpostit ja suulliset tiedonannot

Immonen, Visa, sähköpostiviesti 11.6.2012

Helamaa, Maija suullinen tiedonanto 20.7.2012

Ratilainen, Tanja, sähköpostiviesti 7.2.2013

Liiteluettelo

Liite 1.1 Turku Rettigin tontti. Luettelo mustavalkonegatiiveista (F146630:1–74).

Liite 1.2 Turku Rettigin tontti. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (DG2925:1–131).

Liite 2.1 Turku Rettigin tontti. Luettelo talletetuista esine- ja luulöydöistä (KM39152:1–280).— *poistettu ks. löytöluettelo*

Liite 2.2 Turku Rettigin tontti. Luettelo jäljellisistä tiilistä.

Liite 3.1 Turku Rettigin tontti. K94:9 luettelo stratigrafisista kerroksista.

Liite 3.2 Turku Rettigin tontti. K94:9 stratigrafinen matriisi.

Liite 3.3 Turku Rettigin tontti. K94:9 kaivauskartat.

3.3.1 Kellari K94:9 taso 1.

3.3.2 Kellari K94:9 taso 2.

3.3.3 Kellari K94:9 taso 3.

3.3.4 Kellari K94:9 taso 4.

3.3.5 R26:n alainen profiili lounaaseen.

3.3.6 R26:n alainen profiili kaakkoon.

3.3.7 Holvikomerot R23 lounaaseen.

Liite 4 Lasse Mattilan raportti kellarin K94:9 konservoinnista.

Liite 5 Lehtileikkeet

Liite 1.1 Turku Rettigin tontti. Luettelo mustavalkonegatiiveista (F146630:1–74).

Päänro.	Alanro.	Aihe	Pvm	Kuvaaja
F146630	1	R26 koilliseen	23.4.2012	IA
F146630	2	K94:9 pohjoiseen	23.4.2012	IA
F146630	3	K94:9 luoteeseen	23.4.2012	IA
F146630	4	K94:9 luoteeseen	23.4.2012	IA
F146630	5	R26 koilliseen	23.4.2012	IA
F146630	6	R26 kaakkoon	23.4.2012	IA
F146630	7	Kiviholvi R011 pohjoiseen	23.4.2012	IA
F146630	8	K94:9 lounaisosa ja kaivinkonekuoppa kaakkoon	23.4.2012	IA
F146630	9	Kaivinkonekuopan profiili lounaaseen	23.4.2012	IA
F146630	10	Kaivinkonekuopan profiili lounaaseen	23.4.2012	IA
F146630	11	Kaivinkonekuoppa kaakkoon	23.4.2012	IA
F146630	12	Kaakonpuoleisen ikkunan edustan täytemaa	23.4.2012	IA
F146630	13	Kaivinkonekuoppa kaakkoon	23.4.2012	IA
F146630	14	Kaivinkonekuoppa kaakkoon	23.4.2012	IA
F146630	15	Kaakonpuoleisen ikkunan edustan täytemaa	23.4.2012	IA
F146630	16	Kaakonpuoleisen ikkunan edustan täytemaa	23.4.2012	IA
F146630	17	R26 luoteeseen	1.5.2012	IA
F146630	18	R009 kaakkoon	1.5.2012	IA
F146630	19	R009 kaakkoon	1.5.2012	IA
F146630	20	R009 kaakkoon	1.5.2012	IA
F146630	21	R009 etelään	1.5.2012	IA
F146630	22	K94:11 kaakkoisseinä kaakkoon	1.5.2012	IA
F146630	23	K94:11 kaakkoisseinä kaakkoon	1.5.2012	IA
F146630	24	K94:11 kaakkoisseinä kaakkoon	1.5.2012	IA
F146630	25	K94:11 kaakkoisseinä kaakkoon	1.5.2012	IA
F146630	26	K94:11 kaakkoisseinä etelään	1.5.2012	IA
F146630	27	K94:9 itään	14.5.2012	IA
F146630	28	Purkukerros M003 koilliseen	14.5.2012	IA
F146630	29	Purkukerroksen M003:n profiili lounaaseen	14.5.2012	IA
F146630	30	Purkukerroksen M003:n profiili lounaaseen	14.5.2012	IA
F146630	31	Purkukerros M003 kaakkoon	28.5.2012	IA
F146630	32	Purkukerros M003 koilliseen	28.5.2012	IA
F146630	33	Purkukerros M003 koilliseen	28.5.2012	IA
F146630	34	Kaakonpuoleinen kaivinkonekuoppa ja purkukerros M003 itään	14.5.2012	IA
F146630	35	Luostarin jokikadun puoleisen kaivinkonekuopan leikkaus kaakkoon	28.5.2012	IA
F146630	36	Luostarin jokikadun puoleisen kaivinkonekuopan leikkaus (M003)	28.5.2012	IA
F146630	37	Luostarin jokikadun puoleisen kaivinkonekuopan leikkaus (M003)	28.5.2012	IA
F146630	38	Luostarin jokikadun puoleisen kaivinkonekuopan leikkaus (M003)	28.5.2012	IA
F146630	39	K94:9:n koillispuoli koilliseen	28.5.2012	IA
F146630	40	K94:9:n koillispuoli pohjoiseen	28.5.2012	IA
F146630	41	M003 luoteeseen	28.5.2012	IA
F146630	42	Osittain purettu R26 itä-koilliseen	18.7.2012	IA
F146630	43	Osittain purettu R26 itään	18.7.2012	IA

Päänro.	Alanro.	Aihe	Pvm	Kuvaaja
F146630	44	Kaivausalue koilliseen	18.7.2012	IA
F146630	45	R19 luoteeseen	7.8.2012	IA
F146630	46	Luostarin jokikadun puoleinen R26 ennen siistimistä koilliseen	7.8.2012	IA
F146630	47	R19 ja Luostarin jokikadun puoleinen R26 koilliseen	7.8.2012	IA
F146630	48	Luostarin jokikadun puoleinen R26 ennen siistimistä koilliseen	7.8.2012	IA
F146630	49	Luostarin jokikadun puoleinen R26 ennen siistimistä pohjoiseen	7.8.2012	IA
F146630	50	Kaivausalue koilliseen	17.8.2012	IA
F146630	51	Kaivausalue pohjoiseen	17.8.2012	IA
F146630	52	Kaivausalueen lounaisprofiili lounaaseen	17.8.2012	IA
F146630	53	Kaivausalue lounaaseen	17.8.2012	IA
F146630	54	Kaivausalue koilliseen	18.9.2012	IA
F146630	55	Kaivausalue itään	18.9.2012	IA
F146630	56	M005 itään	18.9.2012	IA
F146630	57	M005 kaakkoon	18.9.2012	IA
F146630	58	M005 koilliseen	18.9.2012	IA
F146630	59	R26 alainen profiili kaakkoon	2.10.2012	IA
F146630	60	Kaivausalueen lounaisprofiili lounaaseen	2.10.2012	IA
F146630	61	Puretun holvin R26 alainen maa M003 etelään	3.10.2012	IA
F146630	62	R23 luoteenpuoleinen komero osittain esillä lounaaseen	25.10.2012	IA
F146630	63	Holvinkanta R009 ja ikkunanpieli itään	5.11.2012	IA
F146630	64	Holvinkanta R009 kaakkoon ennen konservointia	5.11.2012	IA
F146630	65	Holvinkanta R009 kaakkoon, kiviä poistettu lounaispuolelta	5.11.2012	IA
F146630	66	R009 koilliseen, sivusta	7.11.2012	IA
F146630	67	R009 koilliseen	7.11.2012	IA
F146630	68	R009 koilliseen, ylhäältä	7.11.2012	IA
F146630	69	R009 itään, jäljellä oleva osa konservoinnin jälkeen	7.11.2012	IA
F146630	70	R26:n kaakonpuoleinen kanta ja sen alinen maa etelään	7.11.2012	IA
F146630	71	R23 kaakonpuoleinen holvi lounaaseen	8.11.2012	IA
F146630	72	R23 kaakonpuoleinen holvi lounaaseen	8.11.2012	IA
F146630	73	R23 kaakonpuoleisen holvin lippa lounaaseen ennen poistamista	8.11.2012	IA
F146630	74	R23 kaakonpuoleinen holvi lounaaseen lipan poistamisen jälkeen	9.11.2012	IA

Liite 1.2 Turku Rettigin tontti. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (DG2925:1–131).

Päänro.	Alanro.	Aihe	Pvm	Kuvaaja
DG2925	1	Kaivausalueen portaikon puoleinen profiili etelään.	26.4.2012	IA
DG2925	2	Portaikon pieli länteen.	26.4.2012	IA
DG2925	3	Tiiliholvi R26 länteen.	26.4.2012	IA
DG2925	4	Kellarin itänurkan holvinkanta etelään.	26.4.2012	IA
DG2925	5	Lähtötaso M001 kaakkoon.	27.4.2012	IA
DG2925	6	M001 länteen, kaivinkonekuopan reuna.	2.5.2012	IA
DG2925	7	M001 länteen, R26 ja kaivinkonekuopan reuna.	2.5.2012	IA
DG2925	8	M003 (maatunut puu) länteen.	2.5.2012	IA
DG2925	9	R26:n alainen profiili lounaaseen.	2.5.2012	IA
DG2925	10	M003 koilliseen.	2.5.2012	IA
DG2925	11	M003:n pinta kaakkoon.	3.5.2012	IA
DG2925	12	R26 koilliseen.	8.5.2012	JJ
DG2925	13	R26 koilliseen. R26:n alla M001. Kasteluletku, jolla kellaria kasteltiin.	8.5.2012	JJ
DG2925	14	R26 koilliseen.	8.5.2012	JJ
DG2925	15	M003 lounaaseen.	8.5.2012	JJ
DG2925	16	Hiiltynyt tekstiili in situ (kuvan vasen alalaita)	18.5.2012	NM
DG2925	17	M003:n ja kaivinkoneen sekoittaman maan raja luoteeseen.	28.5.2012	IA
DG2925	18	Maatunut puu M003:ssa kaakkoon.	28.5.2012	IA
DG2925	19	R26:n alainen profiili lounaaseen.	28.5.2012	IA
DG2925	20	R26:n alainen profiili lounaaseen.	28.5.2012	IA
DG2925	21	R26:n alainen profiili lounaaseen.	28.5.2012	IA
DG2925	22	R26:n alainen profiili lounaaseen.	28.5.2012	IA
DG2925	23	R26:n alainen profiili lounaaseen.	28.5.2012	IA
DG2925	24	Kaivausalue kaakkoon.	28.5.2012	IA
DG2925	25	M003 koilliseen, vasemmassa yläkulmassa vaaleampana M004. Panoraama.	30.5.2012	IA
DG2925	26	M003 kaakkoon, keskellä tumma rantu M003:n seassa.	30.5.2012	IA
DG2925	27	Tiiliholvi R26:n alainen profiili etelään.	30.5.2012	IA
DG2925	28	Kiviholvin alainen profiili itään.	30.5.2012	IA
DG2925	29	M003 luoteeseen.	6.6.2012	IA
DG2925	30	Portaikon pieli etelään.	6.6.2012	IA
DG2925	31	Portaikon pieli pohjoiseen.	6.6.2012	IA
DG2925	32	Kaivausalue kaakkoon.	13.6.2012	IA
DG2925	33	Kaivausalue kaakkoon.	13.6.2012	IA
DG2925	34	Kaivausalue luoteeseen.	13.6.2012	IA

Päänro.	Alanro.	Aihe	Pvm	Kuvaaja
DG2925	35	Porraskivi luoteeseen.	13.6.2012	IA
DG2925	36	Holvi R26 kaakkoon.	11.7.2012	IA
DG2925	37	Holvi R26 kaakkoon (tiilet numeroitu).	11.7.2012	IA
DG2925	38	Holvi R26 lounaaseen.	11.7.2012	IA
DG2925	39	Tiilirakenne ison kiven vieressä lounaaseen.	11.7.2012	IA
DG2925	40	Holvi R26 osittain purettu itään.	18.7.2012	IA
DG2925	41	Holvi R26 osittain purettu kaakkoon.	18.7.2012	IA
DG2925	42	Holvi R26 osittain purettu kaakkoon.	18.7.2012	IA
DG2925	43	Kaivausalue itään.	18.7.2012	IA
DG2925	44	Kellarin länsipuolen holvi puhdistettuna koilliseen.	7.8.2012	IA
DG2925	45	Kellarin länsipuolen holvi puhdistettuna kaakkoon.	7.8.2012	IA
DG2925	46	Kellarin länsipuolen holvi puhdistettuna luoteeseen.	7.8.2012	IA
DG2925	47	Kellarin länsipuolen holvi koilliseen, kiviä poistettu.	8.8.2012	IA
DG2925	48	Kellarin länsipuolen holvi luoteeseen, kiviä poistettu.	8.8.2012	IA
DG2925	49	R26:n alainen M006 koilliseen.	17.8.2012	IA
DG2925	50	R26: alainen M006 lounaaseen.	17.8.2012	IA
DG2925	51	Kaivausalue länteen.	17.8.2012	IA
DG2925	52	Kaivausalue pohjoiseen.	27.8.2012	IA
DG2925	53	R26:n alainen M006 pohjoiseen.	27.8.2012	IA
DG2925	54	Kellarin koillispuoli pohjoiseen. Alimpana kellarin lattiapintaa.	27.8.2012	IA
DG2925	55	Kaivausalue koilliseen.	7.9.2012	IA
DG2925	56	Puretun holvin R26 alista profiilia pohjoiseen.	7.9.2012	IA
DG2925	57	Kaivausalue kaakkoon.	7.9.2012	IA
DG2925	58	Kellariin johtavan portaikon edusta koilliseen.	7.9.2012	IA
DG2925	59	Kellarin itäkulma itään päin. Etualalla suurikokoinen kivi in situ.	7.9.2012	IA
DG2925	60	Portaikon edustaa pohjoiseen päin. Etualalla M005:n pinta.	7.9.2012	IA
DG2925	61	Näkymä kellarin lattiatasista lounaaseen päin. M005:n profiili, yläosassa M003:a.	7.9.2012	IA
DG2925	62	Kellariin johtavan portaikon lounaispieli länteen.	7.9.2012	IA

Päänro.	Alanro.	Aihe	Pvm	Kuvaaja
DG2925	63	Puretun holvin R26 alle tehty kaivanto lounaaseen.	7.9.2012	IA
DG2925	64	Kaivausalue koilliseen. Kuvassa kaivausalueen kastelua.	7.9.2012	IA
DG2925	65	Suurikokoinen kivi koilliseen.	8.9.2012	IA
DG2925	66	Suurikokoinen kivi kaakkoon.	8.9.2012	IA
DG2925	67	Suurikokoinen kivi lounaaseen.	8.9.2012	IA
DG2925	68	Holvinkannan alinen tiiliröykkiö itään, suurikokoinen kivi poistettu.	12.9.2012	IA
DG2925	69	R26:n alinen profiili kaakkoon.	2.10.2012	IA
DG2925	70	Osittain purettu R26 koilliseen.	2.10.2012	IA
DG2925	71	Osittain purettu R26 luoteeseen.	2.10.2012	IA
DG2925	72	Osittain purettu R26 etelään.	2.10.2012	IA
DG2925	73	R26 kaakkoon, yksi tiilirivi poistettu.	2.10.2012	IA
DG2925	74	R26 etelään, yksi tiilirivi poistettu.	2.10.2012	IA
DG2925	75	R26 kaakkoon, lounaisreuna. Poikittaiset reunatiilet ja kiviseinän jäännös.	2.10.2012	IA
DG2925	76	R26 kaakkoon, toinen tiilirivi poistettu.	2.10.2012	IA
DG2925	77	R26 etelään, toinen tiilirivi poistettu.	2.10.2012	IA
DG2925	78	R26 ja kaakko-luode-suuntaisen puretun kiviseinän jäännökset (etualalla) koilliseen.	2.10.2012	IA
DG2925	79	Kaakko-luode-suuntaisen puretun kiviseinän jäännökset eteläkaakkoon.	2.10.2012	IA
DG2925	80	Kaakko-luode-suuntaisen puretun kiviseinän jäännökset eteläkaakkoon.	2.10.2012	IA
DG2925	81	Kaakko-luode-suuntaisen puretun kiviseinän jäännökset kaakkoon.	2.10.2012	IA
DG2925	82	R26 kaakkoon, kolmas tiilirivi poistettu.	2.10.2012	IA
DG2925	83	R26 koilliseen, kolmas tiilirivi poistettu.	2.10.2012	IA
DG2925	84	R26:n lounaispuoleisen kiviseinän rakenteet pohjoiseen.	2.10.2012	IA
DG2925	85	R26 koilliseen, iso haljennut kivi rakenteen lounaispäädyistä poistettu. Holvin alla M001:n pinta.	2.10.2012	IA
DG2925	86	Kellarin väliseinän lounaispuolella oleva paloranta, joka vastaa palokerrosta M008, kuvattu koilliseen.	3.10.2012	IA
DG2925	87	R26 alainen kivi etelään.	3.10.2012	IA
DG2925	88	R26 etelään, kivi poistettu.	3.10.2012	IA
DG2925	89	R26 lounaispääty kaakkoon.	4.10.2012	IA
DG2925	90	R26 lounaispääty kaakkoon, päädyn kivrakenne poistettu.	4.10.2012	IA

Päänro.	Alanro.	Aihe	Pvm	Kuvaaja
DG2925	91	R26 alainen M001 pinta lounaaseen.	4.10.2012	IA
DG2925	92	R26:n lounaispuolen kivirakenne kuvattuna ylhäältä kaakkoon.	4.10.2012	IA
DG2925	93	R26:n lounaispuolen kivirakenne kaakkoon.	4.10.2012	IA
DG2925	94	R26:n lounaispuoli kaakkoon, kivirakenne poistettu.	4.10.2012	IA
DG2925	95	R26:n lounaispuoli, holvikomerot R23 ja M002 etelään.	9.10.2012	IA
DG2925	96	R26:n alainen M003 pinta itään.	9.10.2012	IA
DG2925	97	Sortunut R26:ssa kiinni ollut ikkunanpieli eteläkaakkoon.	30.10.2012	IA
DG2925	98	Lasse Mattila ja Kim Krappala suorittavat rakennuskonservointia ja kaivamista. Kaakkoon.	5.11.2012	IA
DG2925	99	Kim Krappala poistaa valunutta maata R26n ympäriltä. Etelään.	5.11.2012	IA
DG2925	100	Lasse Mattila poistaa ylimääräistä maa-ainesta kellarin itäkulman holvinkannan päältä. Itään.	5.11.2012	IA
DG2925	101	Lasse Mattila poistaa ylimääräistä maa-ainesta kellarin itäkulman holvinkannan päältä. Itäkaakkoon.	5.11.2012	IA
DG2925	102	Kaivausalueen kaakkoispuoli eteläkaakkoon.	5.11.2012	IA
DG2925	103	Lasse Mattila purkaa rakennetta R26, etelään.	5.11.2012	IA
DG2925	104	Osittain purettu R26 etelään.	5.11.2012	IA
DG2925	105	Kellarin itäkulman holvinkanta kaakkoon. Panoraama.	5.11.2012	IA
DG2925	106	Kellarin itäkulman holvinkannan lounaispuoli kaakkoon.	5.11.2012	IA
DG2925	107	Kellarin itäkulman holvinkannan koillispuoli kaakkoon.	5.11.2012	IA
DG2925	108	Kaivausalue lounaaseen.	5.11.2012	IA
DG2925	109	Lasse Mattila muuraa kellarin itäkulman holvinkantaa väliseinään. Kuvattu itään.	6.11.2012	IA
DG2925	110	R26 viimeiset paikoilleen jätetyt tiilirivit ja näiden tasoon suoristettu profiili, kaakkoon.	6.11.2012	IA
DG2925	111	Kellarin itäkulman holvinkanta koilliseen, kiviä poistettu.	6.11.2012	IA
DG2925	112	Kellarin itäkulman holvinkanta kaakkoon, kiviä poistettu.	6.11.2012	IA
DG2925	113	Kellarin itäkulman holvinkanta itään, kiviä poistettu.	6.11.2012	IA
DG2925	114	Kellarin itäkulman holvinkanta koilliseen (sivuprofiili), kiviä poistettu.	6.11.2012	IA

Päänro.	Alanro.	Aihe	Pvm	Kuvaaja
DG2925	115	Kellarin koillispuolen lattiatasoa ylhäältä päin kuvattuna. Koilliseen.	DG2925	115
DG2925	116	Kellarin kaakkoisseinää kaakkoon. Vasemmalla holvinkanta ja oikealla tiiliholvin R26 jäännös.	6.11.2012	IA
DG2925	117	Lasse Mattila keventää kellarin itäkulman holvinjalkaa. Kuvattu itään.	6.11.2012	IA
DG2925	118	Lasse Mattila keventää kellarin itäkulman holvinjalkaa. Kuvattu kaakkoon.	6.11.2012	IA
DG2925	119	Kellarin itäkulman holvinkannan lounaispuoli, josta poistettu kiviä. Kaakkoon.	6.11.2012	IA
DG2925	120	Kellarin itäkulman holvinkannan lounaispääty kaakkoon.	6.11.2012	IA
DG2925	121	Kellarin itäkulman holvinkanta itään.	6.11.2012	IA
DG2925	122	Kellari K94:9 etelään.	8.11.2012	IA
DG2925	123	Kellari K94:9 kaakkoon.	8.11.2012	IA
DG2925	124	Kellari K94:9 itään.	8.11.2012	IA
DG2925	125	Kaakonpuoleinen holvikomero R23 ja sen yllä oleva murtunut muuraus.	8.11.2012	IA
DG2925	126	Seulontaa museon sisäpihalla.	8.11.2012	IA
DG2925	127	Kellarin itäkulman holvinkanta koilliseen.	12.11.2012	IA
DG2925	128	Kellarin itäkulman holvinkanta etelään.	12.11.2012	IA
DG2925	129	Kellarin itäkulman holvinkanta etelään.	12.11.2012	IA
DG2925	130	Kellarin itäkulman holvinkanta itään.	12.11.2012	IA
DG2925	131	K93:1:n Luostarin jokikadulle johtavien portaiden nimikirjaimet kaakkoon.	12.2.2013	IA

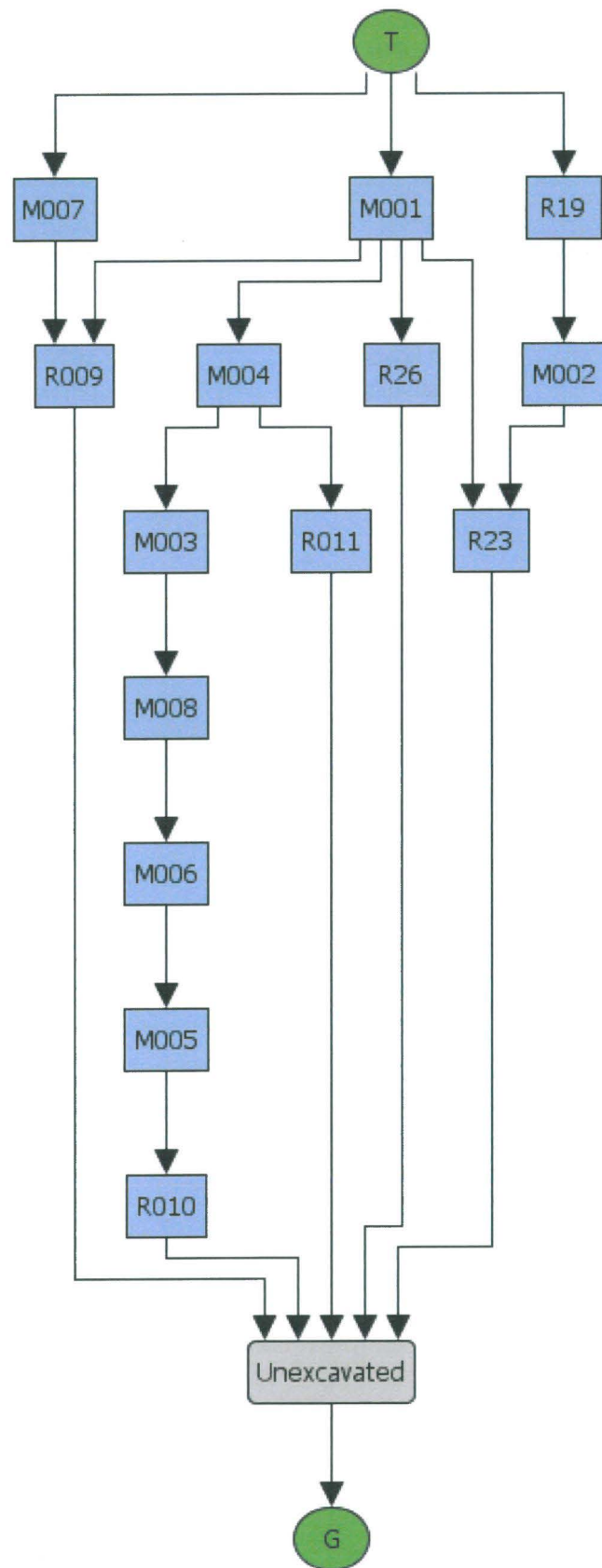
Liite 3.1 Turku Rettigin tontti. K94:9 luettelo statigrafisista kerroksista

Alue	Tunnus	Tulkinta	Sijainti	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
K94:9	M001	Multainen tiilensekainen ruskea hiekka	Koko kaivausalueella.			Tiilen ja laastinsekainen täyttömaakerros, jossa on paikoitellen isojakin hiilenpaloja ja isoja kiviä. Paikoitellen ruskea, hiekkansekainen maa muuttuu hyvin hiilipitoiseksi, tummaksi, jopa mustaksi. Yksikön paksuus n.15–60 cm. Yksikkö on yltänyt kellarin katon tasalle, mutta se on kellarin koillisosasta kaivettu pois aiemmissa kaivauksissa. Kellarin luoteis- ja kaakkoispuolella sitä leikkaa kaksi kaivinkonekuoppaa, jotka ovat myös sekoittaneet yksiköitä. Yksikössä on paikoitellen melko paljon eläinten luita. Tummempi maa on löytöpitoisempaa. Löydöt ajoittuvat hyvin laajalle aikavälille keskialjalta 1600-luvulle.
K94:9	M002	Vaalea hieno hiekka	Kellarin lounaispäätty koko sen pituudelta.	R19		Vaaleaa hienosta karkeaan pohjustushiekkaa, jolla pihakiveys R19 on pohjustettu. Paksuus n. 10 cm
K94:9	M003	Tiilensekainen laasti	Koko kaivausalueella holvin R26 alustaa lukuun ottamatta.	M001		Tiiviimpää laastia oleva vaalea homogeeninen kerros, joka rajautuu kaakossa ja luoteessa sen leikanneisiin kaivinkonekuoppiin. Kerroksen paksuus n. 5–50 cm. Laastin seassa on runsaasti tiilimurskaa ja isoja tiiliä. Syvemmällä yksikössä on täysin maatunutta puuta ja hiilenpaloja. Yksikkö on hyvin vähälöytöinen, löytöihin kuuluu jyrssiöiden luita ja kalkkikivenpaloja, joihin on iskostunut laastia. Syvemmällä yksikössä laasti on hienompaa ja tiiliä on vähemmän.
K94:9	M004	Hiekkansekainen sinertävä savi	Holvien R011 ja R26 luoteispuolen päällä.	M001		Kiviholvin R011 ja R26 luoteispuolen päällä ollut hyvin vähälöytöinen kerros sinertävää savea. Mahdollisesti samaa kerrosta kuin holvinkannan M009 päällä sijainnut M007. Paksuus n. 10 cm.

Alue	Tunnus	Tulkinta	Sijainti	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
K94:9	M005	Tumma hiekansekainen orgaanispitoinen maa	Kaivausalueen koillispuolella.	M003, M008		Paksu orgaanispitoinen täyttömaa, jossa on runsaasti luita ja artefakteja. Yksikkö lienee kerrostumispaikallaan, siitä on löytynyt esimerkiksi yhdessä olleita kalan nikamia ja ruotoja. Löydöt ovat ajoitukseltaan samanaikaisia, 1500-luvun lopusta tai 1600-luvun alusta. Kyseessä lienee kellarissa <i>in situ</i> oleva tunkiomaa, jota on käytetty talon käyttövaiheen loppupuolella. Yksikköä ei 2012 kaivettu pohjaan asti.
K94:9	M006	Löyhä kivi- ja tiilimurska	Mahdollisesti koko kaivausalueella.	M003		Hyvin voimakkaasti lounaasta koilliseen laskeva purkumaakerros, mahdollisesti kellarin täyttökerrosten alin yksikkö. Kerros koostuu irtaimista tiilen-, laastin- ja kivenkappaleista. Yksikköä ei 2012 kaivettu pohjaan asti.
K94:9	M007	Sininen savi	Holvinkanta R009:n päällä.		M001, M004	Holvinkanta R009:n päällä sijainnut, aiemmissa kaivauksissa lähes tyystin poistettu sininen, homogeeninen paksu savikerros. Todennäköisesti rakennusvaiheen aikaista täyttösavea.
K94:9	M008	Musta hiilensekainen palokerros	Koko kaivausalueella.	M001, M003		Koko kellarin alueella kulkeva lounaasta voimakkaasti koilliseen laskeva n. 10 cm paksuinen nokimaa, joka on kellarin jakavassa väliseinässä havaittavissa selvänä palojälkenä. Yksiköstä löytyi hiiltynyttä tekstiiliä ja tulella olleita rautanauvoja. Kyseessä on todennäköisesti vuoden 1656 kaupukipalon synnyttämä yksikkö.
K94:9	R009	Kellaria kattaneen tynnyriholvin idänpuoleinen kanta	Kellarin itäpäädyssä.	M007		

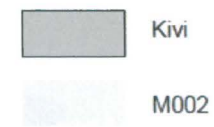
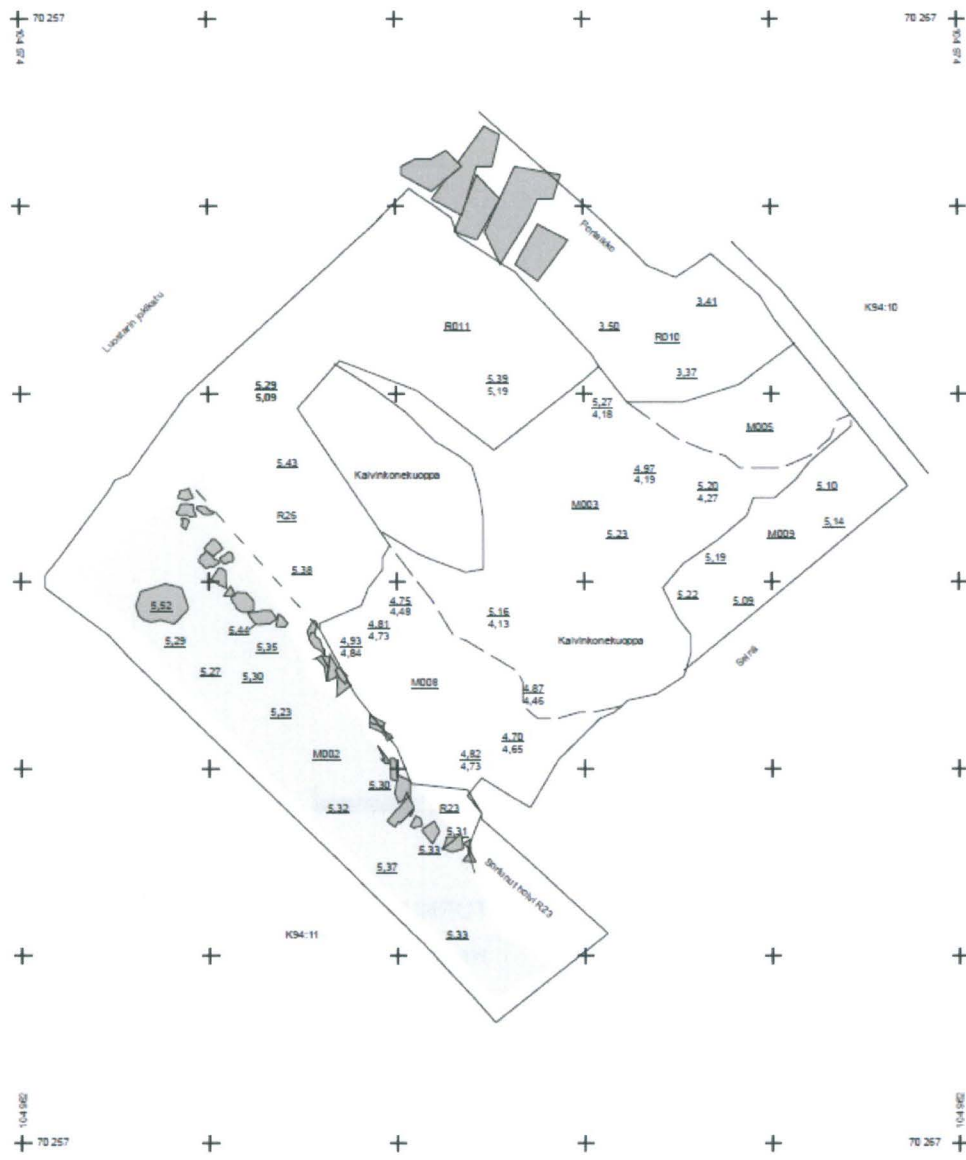
Alue	Tunnus	Tulkinta	Sijainti	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
K94:9	R010	Kellarin laakakivilattia	Todennäköisesti koko kellarin alueella.	M005		Kookkaista laakakivistä rakennettu kellarin lattia, joka kaivettiin esiin vain pieneltä alalta kellarin koillispuolelta.
K94:9	R011	Kellarin tynnyriholvin kivinen luoteenpuoleinen kanta	Kellarin luoteisseinällä, portaikon ja ikkuna-aukon välissä.	M001 , M004		Kellariin johtavan portaikon lounaisseinän ja kellarin luoteenpuoleisen ikkuna-aukon välissä oleva kiviholvi.
K94:9	R19	Pihakiveys	Alun perin kellarin koko lounaissivulla, nyt vain kellarin länsinurkassa			Luultavasti 1500-luvun lopulle tai 1600-luvun alkuun ajoittuvaa pihakiveystä. Samaa rakennetta kuin kaivauksissa vuosina 1994–1995 dokumentoitu kiveys R19 ja 2009–2010 dokumentoitu kiveys R1101. Kiveys jätettiin vuonna 2012 paikoilleen.
K94:9	R23	Kellarin lounaispuolen kiviset holvikomerot	Kellarin lounaisseinällä.	M002		Kellarin täytön yhteydessä puretun väliseinän taakse kätkemät kivistä muuratut holvikomerot, jotka ovat tukeneet yläpuolellaan kulkenutta kulkuväylää.
K94:9	R26	Tiilinen ja kivinen tynnyriholvi	Kellarin lounaispuolella.	M001		Kellarin K94:9 parhaiten säilynyt hauras tynnyriholvin katkelma, jonka kaakonpuoleinen tiiliosa jouduttiin kokonaan purkamaan vuoden 2012 rakennuskonservoinnissa. Luoteen puoleinen säästetty osa on tehty kokonaan kivistä, kun taas purettu holvi oli kokonaan tiiltä.

Liite 3.2 Turku Rettigin tontti. K94:9 stratigrafinen matriisi.

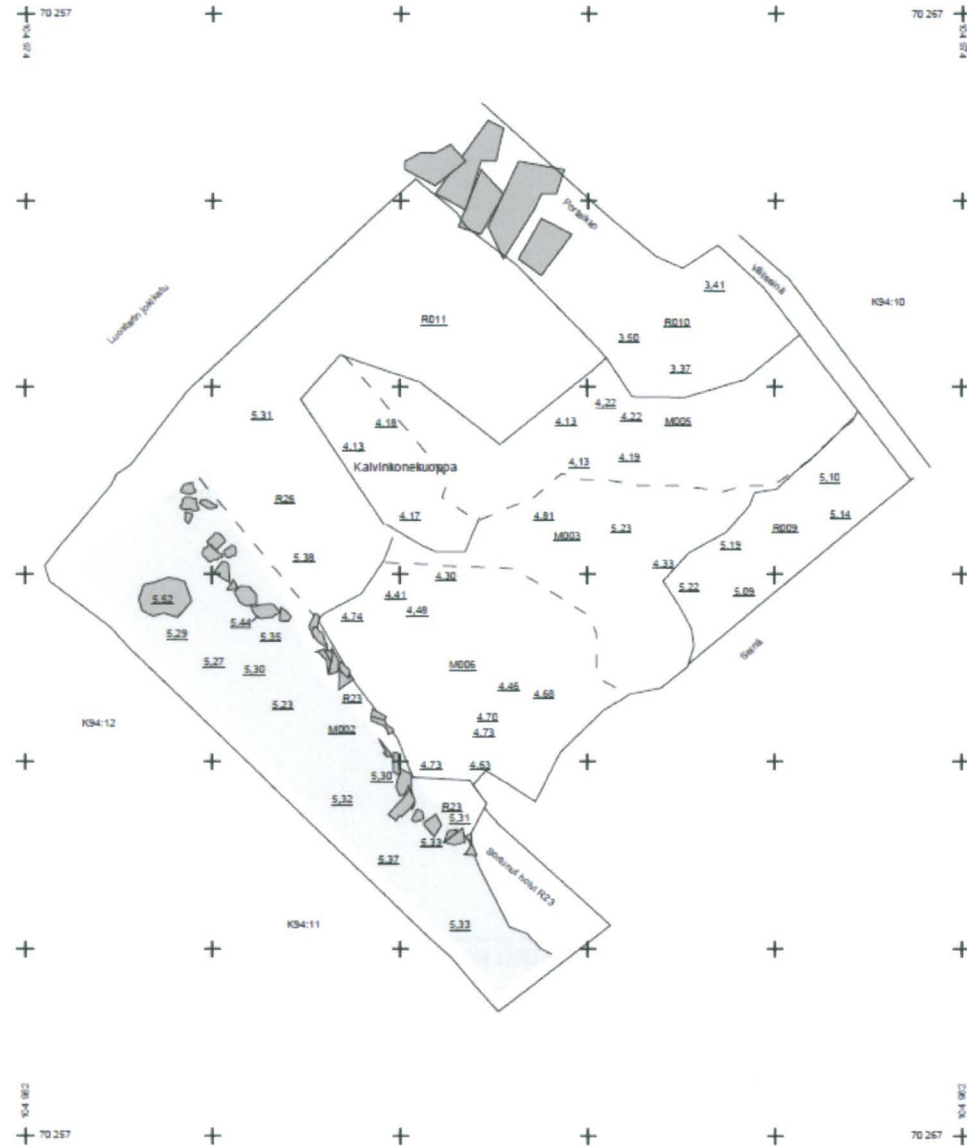

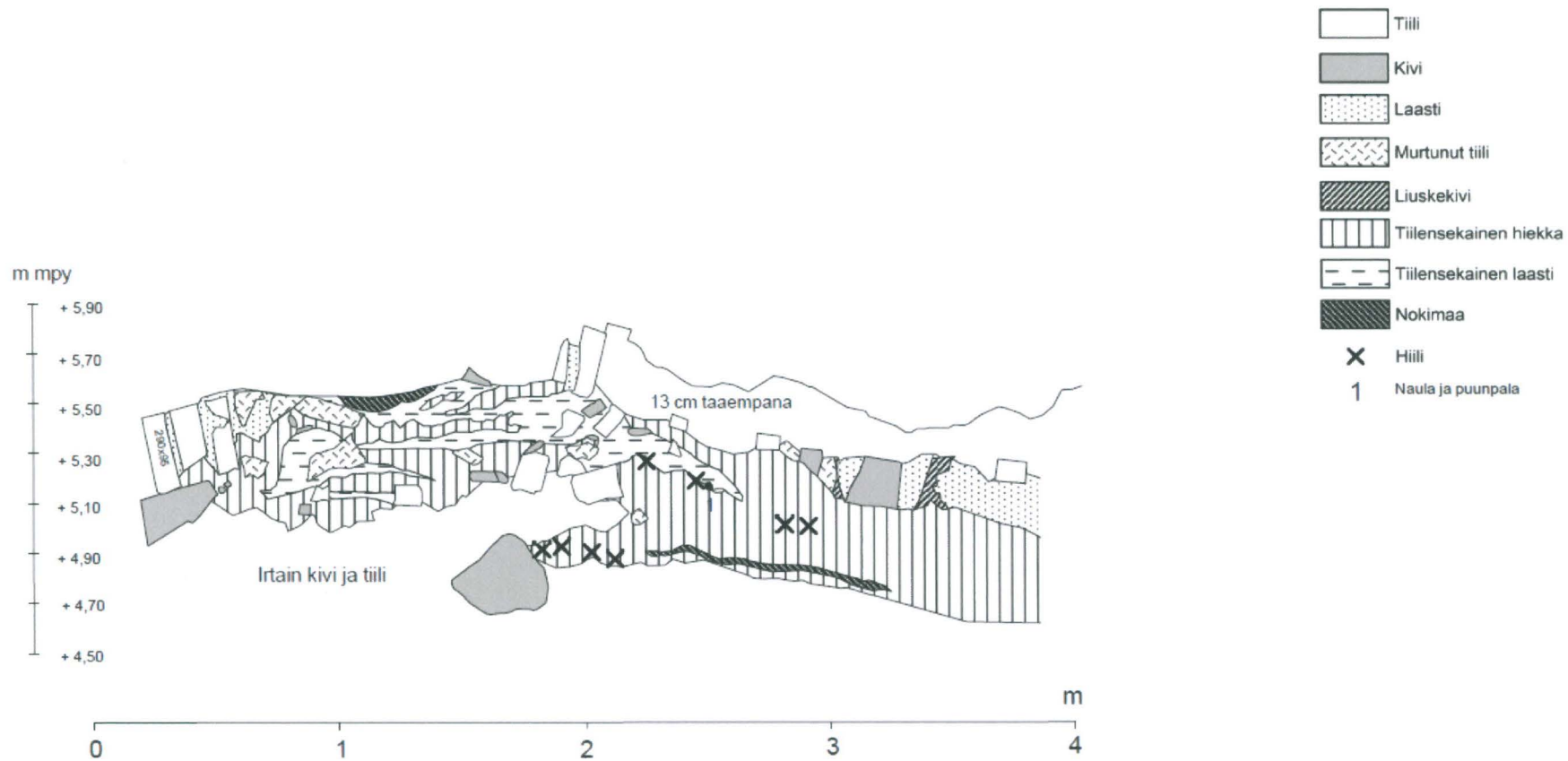
TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museon alue	
Hannele Lehtonen 2012	K94:9
Kellari K94:9 taso 2	
Kartta 2	
Arkisto: Museovirasto. Arkisto	MK 1:75
Kartoitus Ilari Aalto, Kim Krappala, Nina Manninen, Madeleine Simon-Bellamy, Aleksis Remsu 2012	Puhtaaksi piirto Ilari Aalto 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

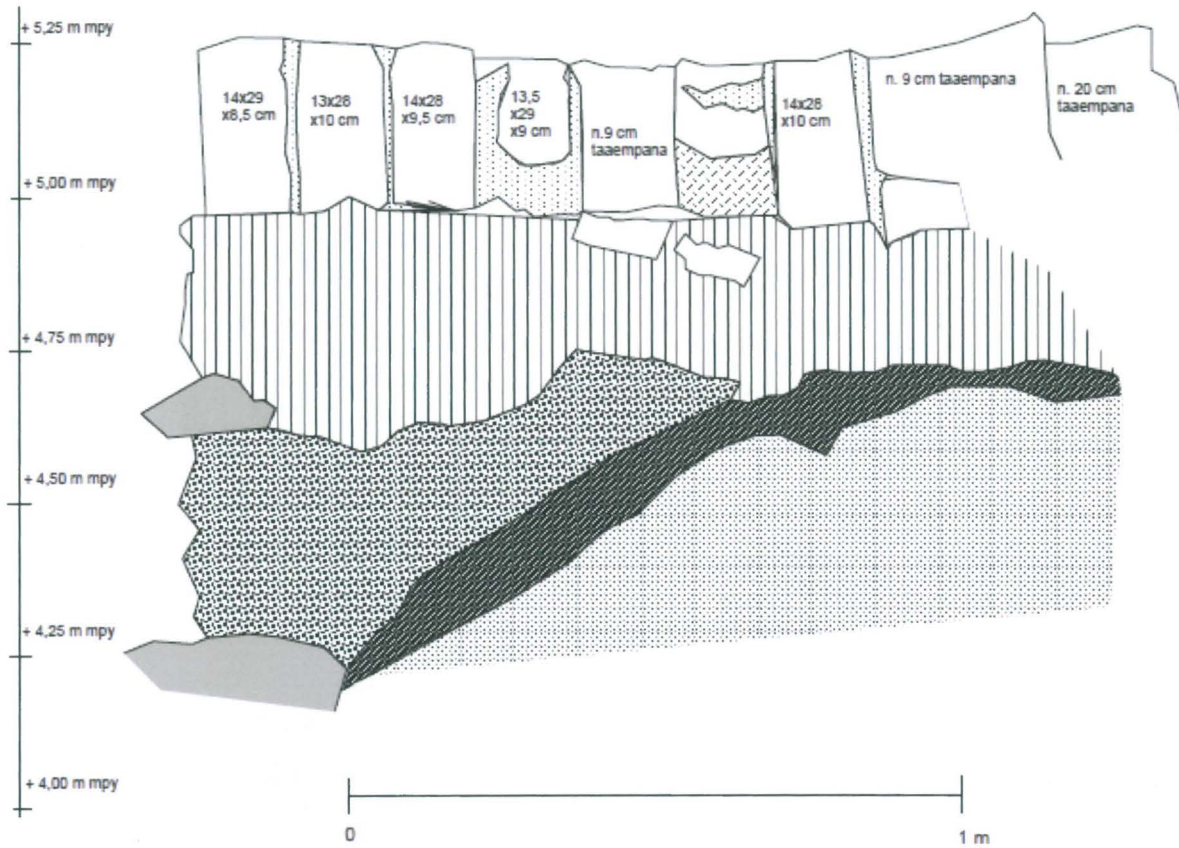
TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museon alue	
Hannele Lehtonen 2012	K94:9
Kellari K94:9 taso 3	
Kartta 3	
Arkisto: Museovirasto. Arkisto	MK 1:75
Kartoitus Ilari Aalto, Kim Krappala, Nina Manninen, Madeleine Simon-Bellamy, Aleksis Remsu 2012	Puhtaaksi piirto Ilari Aalto 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museon alue	
Hannele Lehtonen 2012	K94:9
Kellari K94:9 taso 4	
Kartta 4	
Arkisto: Museovirasto. Arkisto	MK 1:75
Kartoitus Ilari Aalto, Kim Krappala, Nina Manninen, Madeleine Simon-Bellamy, Aleksii Remsu 2012	Puhtaaksi piirto Ilari Aalto 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

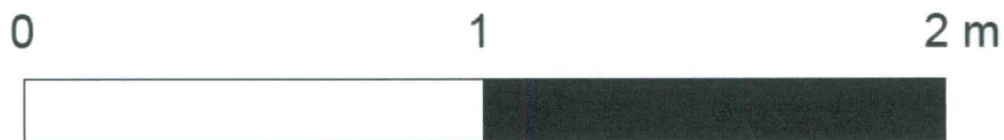
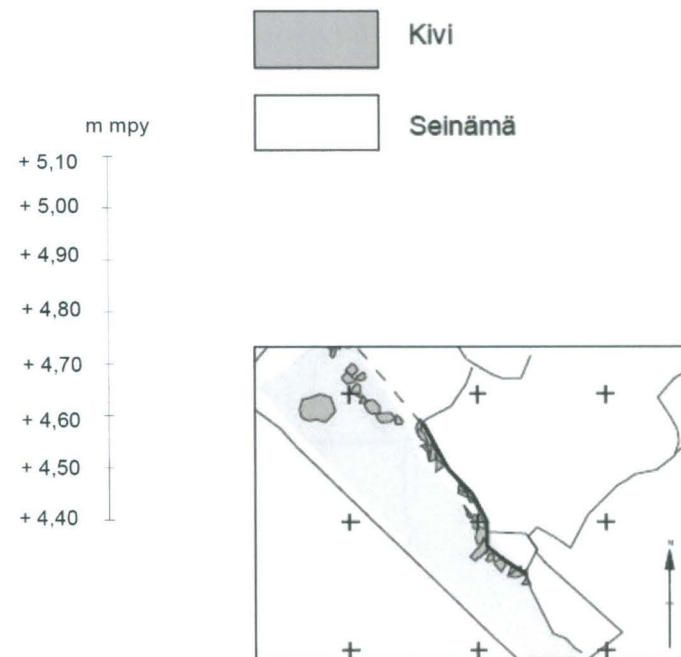
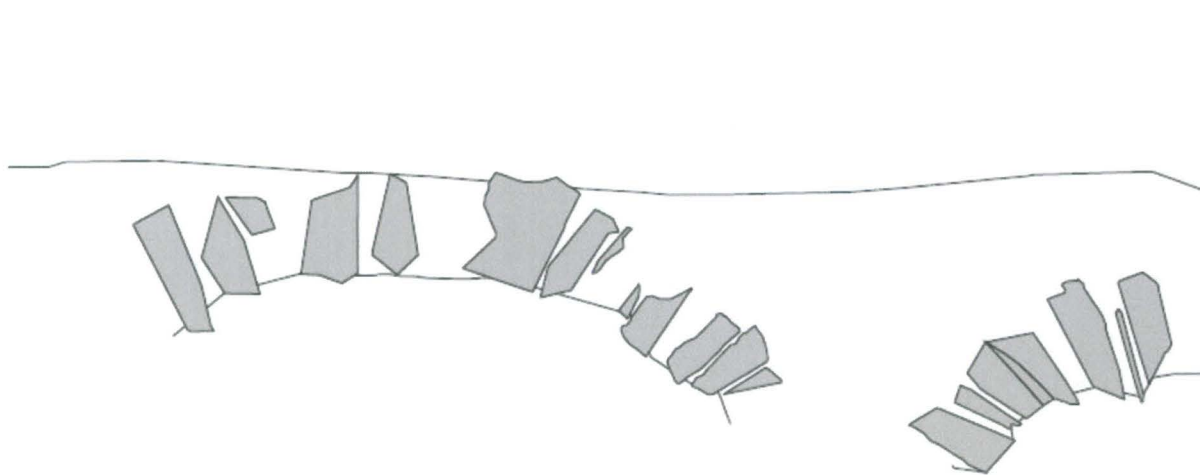

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museon alue	
Hannele Lehtonen 2012	K94:9
R26:n alainen profiili lounaaseen	
Kartta 5	
Arkisto: Museovirasto. Arkisto	MK 1:25
Kartoitus Ilari Aalto 21.6.2012 Puhtaaksi piirto Ilari Aalto 2013	
Aboa Vetus & Ars Nova	

Murtuneet tiilet	Kivet
Laasti	Tiilensekainen hiekka
Tiilensekainen laasti	Nokimaa
Tiilen ja kivensekainen laasti	Tiili

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museon alue	
Hannele Lehtonen 2012	K94:9
R26:n alainen profiili kakkoon	
Kartta 6	
Arkisto: Museovirasto. Arkisto	MK 1:10
Kartoitus Ilari Aalto 2.10.2012	Puhtaaksi piirto Kim Krappala 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

TURKU II/1/3, Rettigin tontti, Aboa Vetus -museon alue	
Hannele Lehtonen 2012	K94:9
Holvikomerot R23 lounaaseen	
Kartta 7	
Arkisto: Museovirasto. Arkisto	MK 1:15
Kartoitus Ilari Aalto ja Kim Krappala 2012	Puhtaaksipiirto Ilari Aalto 2013
Aboa Vetus & Ars Nova	

ABOA VETUS / ARKEOLOGISEN KAIVAUSALUEEN 2012 KONSERVOINTIRAPORTTI

1. Taustaa

Aboa Vetuksessa tehtiin arkeologisia kaivauksia kesällä 2012 alueella, jota Aboa Vetusen vuosikonservointiraporteissa on kutsuttu nimellä alue 22 (alueen nimeäminen poikkeaa arkeologien käyttämästä nimeämisjärjestelmästä, ks. kartta liitteenä). Tämä alue on kivimuurien rajaama täyttömaan peittämä syvä kellari, joka on ilmeisesti kuulunut alkujaan osana viereiseen jo 1990-luvulla esiin kaivettuun kellariin (alue 25). Nykyään kellareita erottaa toisistaan kapea tiiliseinä, mutta muuten kellarin seinien rakenteet näyttävät jatkuvan yhtenäisinä.

Arkeologisten kaivausten seurauksena kellarin katon harmaakivi-/tiiliholvien jäänteet paljastuivat kokonaisuudessaan ja niiden konservointi tuli ajankohtaiseksi. Holvin jäänteet sijoittuivat suurelta osin kaivausalueen koillisseinälle ja tukeutuivat täysin täyttömaahan sekä "väliaikaisiksi" 1990-luvun alussa tehtyihin puutukiin.

Holvien jäänteet jatkuivat seinästä parhaimmillaan noin 1,5 metrin etäisyydelle. Holvin suurin korkeus on aikanaan ollut noin 2,5 metriä lattiapinnasta. Holvin jäänteet eivät enää nykyään missään kohtaa ole jatkuneet koko kellarin yli. Ilman konservointitoimenpiteitä arkeologisia kaivauksia ei olisi voitu jatkaa, sillä vaarana oli rakenteen hallitsematon sortuminen ja kaivajien turvallisuuden heikkeneminen.

2. Konservoinnin tavoitteet ja toteuttaminen

Konservoinnin tavoitteena oli, että kaikki alkuperäiset rakenteet pyritään säilyttämään paikallaan mahdollisimman pitkään, kuitenkin niin että kellari voidaan kaivaa turvallisesti lattiaan asti. Kellariin ei myöskään haluttu suuria, näkymää peittäviä tukirakenteita, mikä otettiin huomioon konservointia toteutettaessa. Konservointi suoritettiin 5. – 9.11.2012.

Tavoitteiden toteuttaminen edellytti työn aloittamista rakenteiden osittaisella purkamisella. Kaikki holvin kivet tarkastettiin ja irrallinen, ilman täyttömaan antamaa tukea sortuva kivi- ja tiiliaines poistettiin käsin. Samalla työn edetessä poistettiin suuri määrä täyttömaata sekä holvin päältä että alta. Kaikki poistettava aines dokumentoitiin ja seulottiin arkeologian opiskelijan toimesta.

Työn edetessä holveissa todettiin olevan täysin irrallisen kivi-, tiili- ja laastiaineksen lisäksi suurempia muurattuja kokonaisuuksia, joissa oli kuitenkin pitkiä ja jopa 4 cm levyisiä kellarin seinän suuntaisia halkeamia. Osa halkeamista paljastui vasta kun holvin päällä ollut maa-aines poistettiin kokonaan. Samoin paljastui se, että näennäisesti ehjät rakenteet eivät tukeudu sivuilta seiniin vaan roikkuvat todellakin vain poiskaivettavaksi määritellyn täyttömaan varassa.

Lopputuloksena konservoinnin jälkeen säilytettäväksi jäi rakennekokonaisuus, jossa holveista saatiin säilytettyä noin 0,5 – 1 metriä vaakasuunnassa pystysuorasta seinäpinnasta mitaten. Tämä osuus muurattiin päältä vanhoja halkeamia ja vanhan pois kaivetun laastin koloja pitkin kiinni paikalleen. Muuraukseen käytettiin varta vasten Aboa Vetukseen jo 1990-luvulla suunniteltua Tureida 100 -kalkkilaastia.

3. Lopuksi

Konservoinnin lopputulos on niin tukeva rakennekokonaisuus kuin tässä vaiheessa on mahdollista tehdä. Holvi lepää paikoin edelleen täyttömaan päällä eikä sen alle voi nähdä koko holvin laajuudessa. Tämän vuoksi konservointia on jatkettava edelleen arkeologisten kaivausten rinnalla, jotta muurien ja holvien säilyminen sekä kaivajien turvallisuus voidaan taata. Kaivauksien jatkoa suunniteltaessa on otettava huomioon mahdollinen sortumavaara.

13.11.2012

Konservaattori AMK
Lasse Mattila

KESKI VIIKKO

VIKKOKALENTERI

Ilmiö

Akateeminen raksaduuni

Keltaisen kypärän alla pilkkistää Ilari Aalto, 22. Nuorukainen on Aboa Vetuksen ke-säarkeologi. Aalto päätti urastaan jo neljävuotiaana.

–Kun isä luki iltasatua, tuomasin hänelle, että ”kerro mieluummin jotain tosijuttuja”. Isä kaivoi hyllystä Tutankhamonin huudasta kertovan kir-jan, ja se oli sitten menoa, Aalto kertoo.

Toisin kuin moni muu pieni aarteennetsästäjä, Aalto ei suonutun kasvamaan aikuiseksi. Hän nauttii, kun saa kuvitella menneen elämän tar-i-noita ja iskeä käteensä multa.

Aboa Vetus & Ars Nova -museossa kaivetaan 1400-luvulla rakennetun Luostarikorttelin kivi-kellaria. Homma on tarkkaa ja työntäyteistä. Ar-keen kuuluu kaivamista, ma-aineksen seulontaa ja arkistointia.

–Kaikki maa-aines, jota museosta kaivetaan, otetaan ympäröihin ja seulotaan. Useimmiten käy-tössä on kuokka tai lapio. Toki työhön kuuluu myös huiputeknologia. Piirtäminen ja mittaami-nen tehdään teknisillä vempelleillä, hän kertoo.

Löydettyä aineistoa on paljon. –Eniten tulee ruuantähteitä kuten eläinten luita, sillä kellari on aikanaan täytetty kaatopaikalta kuskatulla maalla. Luista voidaan päätellä, mikä eläin on kyseessä, mitä sairauksia se on kenties

sairastanut ja jopa mitä sille on kuoleman jälkeen tehty. Onko se kenties nyljetty, onko luita veistel-ty tai onko niihin piireily.

–Harvinaisempia löytöjä ovat olleet kangaspal-lat, sekä jokin aika sitten löydetty apilasolki. Sol-ki on todella vanha, 1300- tai 1400-luvulta.

Miten keramiikkatuoppi hajosi?

Löydöt innostavat tulkitsemaan, toisinaan hieman spekuloiomaankin.

–Totta kai sitä pohtii, millaisia ihmistarinoita esineiden taustalla voi olla. Miten löytämäni ke-ramiikkatuoppi esimerkiksi hajosi? Onkohan se vain pudonnut, vai onko joku kumahtanut sillä toista humalapäissään kuontaloon, Aalto pohtii.

Aalto itseään kiinnostaa eniten Luostarikort-telin rakennushistoria. Talon rakenteet ja raken-teiden muutokset ovat lähtöisin mysteeri.

–Ovien paikkoja on vuosien varrella muutettu, ovia on muurattu umpeen ja niitä on puhkottu lisää. On kiinnostavaa pohtia miksi.

Nuoresta iästään huolimatta Aalto on ehtinyt osallistua jo useampiin kaivauksiin. Hän on ollut mukana muun muassa Itäisen Rantakadun kaiva-uksissa Titanik-gallerian edessä.

–Rinnassa kaivetaan 1500-luvulla joen varres-

sa pönöttäneen talon jäännöksiä. Sieltä löytämi-ni esineistö oli aivan erilaista, vaikka matkaa Luostarikortteliin on vain parisataa metriä. Kos-teassa moni materiaali säilyy paremmin kuin kai-vassa kivikellarissa.

Aalto käy yhä viikottain kurkkaamassa, mitä naapurikaivauksilla tapahtuu. Vierekkäisten kai-vausten väillä onkin leikkilinen kiipa-asetelma.

–Jokirannassa on viime päivinä nostettu rimaa ihan toden teolla. Sieltä nostettiin tovi sitten kul-tasormus. Aiemmin he löysivät lähes vahingoittu-mattoman Madonna-patsaan.

Arkeologia ei ehkä ole yhtä romanttista kuin Aalto nelivuotiaana kuvitteli, mutta menneisyys pitää yhä otteessaan. Onneksi Luostarikorttelin asukkaat ovat olleet juonessa mukana.

–Olen löytänyt rakenteista tiiliä, joihin on painettu sormen- ja varpaanjälkiä. Tiili on jo valmistusvaiheessa niin jähmeää, että merkki on pitänyt painaa tarkoituksella. Asukkaat ovat halunneet jättää itsestään jäljen.

MAIA HÄKLI

• *Erikoiskierros arkeologisille kaivauksille, ke 29.8. klo 17.30. Aboa Vetus & Ars Nova, Itäinen Rantakatu 4.*

Ilari Aalto ryhtyi aarteennetsijäksi jo varhain. Indiana Jonesilla ei silti ollut hänen kipinänsä kanssa mitään tekemistä. Hän näki elokuvan vasta vuotta myöhemmin.

TS/Lennart Holmberg

Lite 5 Lehtileikkeit
Turun Sanomat 29.8.2012

7S 29.8.2012

Luostarikorttelin asukkaat jättivät jäljen

Sivu 13

7S 29.8.2012

Menot tänään
Nähtäviä: menot.fi/ks/16

MUUT MENOT

Aisteemien lämpö Turun Jyry-keron opettelijakokousta tuottavan Keskiperäni historian oppimateriaalin rakentamisesta. Kesk. 13.11. Lähtö: Ayricki-veikkoteatteri, Tuusula. Kesk. 13.11. 17-17.30.

Arviot huopasta Huopien lähtö- ja soinnittelo Ynnä. Ayricki 16. klo 14-20.

Arvon kaverit Huopien lähtö- ja soinnittelo Ynnä. Ayricki 16. klo 14-20.

Domosten tehtiä Tuusula. Nais-kerho. Maanantai. Kesk. 13.11. 17-17.30.

Pyöry Varsinaisen seuran. Tuusula. Kesk. 13.11. 17-17.30.

Erikoiskierros arkeologisille kaivauksille Kaivauksien suunnitteluun ja toteutukseen. Kesk. 13.11. 17-17.30.

Itäisen Rantakadun kaivauksien lähtö Kesk. 13.11. 17-17.30.

Itäisen Rantakadun kaivauksien lähtö Kesk. 13.11. 17-17.30.

Itäisen Rantakadun kaivauksien lähtö Kesk. 13.11. 17-17.30.

Gamla Åbo grävs fram igen

Publicerad 03.05.2012 - 17:07

Copyright YLE

De arkeologiska utgrävningarna vid Aboa Vetus & Ars Nova-museet i Åbo fortsätter igen under sommaren.

Nu ska man fortsätta gräva det stenhus, som finns under museet. En del av huset har redan utforskats men nu ska arkeologerna gräva i husets källare. Huset är från 1400- talet men man vet inte om vem som har bott där innan slutet av 1500-talet. Byggnaden har också varit mycket stor på sin tid, alltså 150 kvadratmeter.

Arkeologerna har höga förväntningar och hoppas hitta bruksföremål och annat intressant i jorden. Under tidigare utgrävningar har man bland annat hittat ett skelett på en katt.

Allmänheten kan också bekanta sig med arbetet under sommaren. Man kan dels följa med utgrävningarna på museet webbplats. Dessutom ordnas två rundvandringar i utgrävningarna, alltså 13.6 och 29.8.

Hitta relaterat innehåll

[Utgrävningar](#) [Museer](#)

[Kunskapsbank](#) [Twitter](#) 2 [+1](#) 0 [Rekommendera](#) 6 [Sicka](#) [Skriv ut](#)

Nya artiklar

- [TUI-byggen är säkrade](#)
- [Ny Europainformation i Åbo](#)
- [Förin i trafik igen](#)
- [Nya torrtoaletter byggts i skårgården](#)
- [Telefonfel drabbade hälsostationen i Reso](#)
- [Nyhetsöversikt svenska.yle.fi](#)

Relaterat

- [Hanö behöver ett nytt museum](#)
- [Biologiska museet i Åbo öppnar igen](#)
- [Landskapsmuseet viktigt för Raseborg](#)
- [Fabriksfastighet eller nybygge för föremålsarkiv](#)
- [En tidsresa till inbördeskrigets dagar](#)

Mest kommenterade

- [Fåglar och kraftverk måste samsas](#) -41
- [Drömmen om en ny idrottshall lever i Parogas](#) -42
- [Stort intresse för Malmen](#) -23
- [Parogas och Kimitoön föreslås få gemensam hälsovård](#) -63
- [Lastnings- och lossningsplats för tungtransporter efterlyses](#) -17

Mest lästa

- [Innebandyoud till Dalsbruk](#)
- [Sänkta hastigheter hotar industrin](#)
- [TUI-byggen är säkrade](#)
- [Fraktfartyg brann vid Erstan](#)
- [Nya farleder ska locka småbåtar till Dalsbruk](#)

Ett ovanlig spänne funnet vid arkeologiska utgrävningar

Publicerad 24.07.2012 - 15:38. Uppdaterad 24.07.2012 - 17:23

Copyright Aboa Vetus & Ars Nova/Ileri Aalto

Sedan april har museet Aboa Vetus & Ars Nova utfört arkeologiska utgrävningar i det stora stenhusets källare inne på Aboa Vetus ruinområde. Bland annat har man hittat en ovanlig klöverformat spänne i tenn som härstammar från 1300-1400-talet.

Huset byggdes alldeles i början av 1400-talet och revs under 1600-talets andra hälft. I samband med rivningen fylldes husets källare med jord och en stenbelagd skvär med namnet Lilltorget byggdes på platsen. Källan har två delar, varav den ena grävdes fram år 1994, medan den andra lämnades i väntan på nya undersökningar

Bland fynden finns också textilstycken av ett enkelt och ganska grovt tyg, vilket inte påträffats vid tidigare utgrävningar av området. Också en bit av ett vävt band har hittats. På de gamla teglen kan man se avtryck av fingrar, tår och hälar som kommit till innan teglen bränts. Till de intressantare fynden räknas också en bit tysk brun stengodskeramik som tidsmässigt kan placeras till övergången mellan 1500- och 1600-talet. Biten härstammar från en ölkanna som avbildar ett bondbröllop.

Den 29 augusti kommer det att ordnas en rundtur vid de arkeologiska utgrävningarna. Man kan delta i rundturen med en inträdesbiljett till museet.

Hitta relaterat innehåll

[Utgrävningar](#) [Museer](#) [Ars Nova](#)

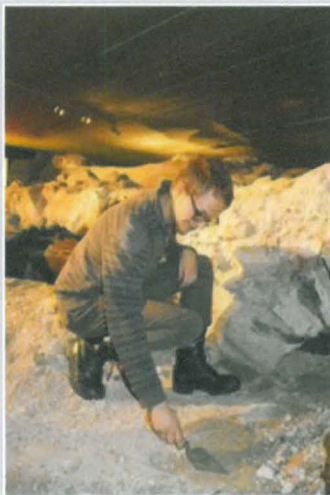
[Kommmentera](#) [Tweet](#) 3 [+1](#) 0 [Rekommendera](#) 1 [Sicka](#) [Skriv ut](#)

Publicerad 24.07.2012 - 15:38. Uppdaterad 24.07.2012 - 17:23

Menneen viemää

KAUPUNKI

16.01.2013 11:30

Marianne Rovio

Ilari Aalto haluaa tonkia muinaisjäänteitä työkseen

–Arkeologina haluan välittää tietoa menneisyydestä, ja tehdä siitä kiinnostavaa. Tutkimuksen avulla voimme säilyttää menneisyyden palvelemaan tulevaisuutta, toteaa arkeologian opiskelija **Ilari Aalto** keskiaikaisen luostarikorttelin raunioiden keskellä.

Aalto kertoi tietävänsä jo 4-vuotiaana haluavansa arkeologiksi, ja sillä tiellä 22-vuotias nuori mies yhä liikkuu.

– Olen osannut tehdä oikeita valintoja elämässäni ja koen tehneeni paljon työtä valintojeni eteen.

Hetki Aallon kanssa osoittaa hänen innokkuutensa oman alaansa. Tarinat keskiajan historiasta alkavat elää hänen seurassaan. Eri aikakaudet edesmenneistä luostarikorttelista, kylpylästä ja tupakkatehtaasta kaivausten yläpuolella vaihtavat maisemaa Aallon tarinoissa.

Aboa Vetus & Ars Nova -museon vuoden museokasvoksi valitsema Aalto suorittaa siviilipalvelustaan tekemällä tutkimusta "suuren kivitallon" kellarissa eli yhdessä keskiaikaisten kivirakennuksien kaivauskohteista. Aikaisemmin on selvitetty 1400-luvun alussa rakennetussa ja 1600-luvun lopulla puretussa talossa asuneen kirkkoherra **Elias Espingin**. Nyt Aallolla on urakkaa edessään ratkaistessaan talon lopullinen arvoitus.

– On mahdotonta selvittää aivan kokonaan talon menneisyyttä. Olisi erittäin mielenkiintoista saada lisää tietoa sen asukkaista ja suhteesta naapuritaloon, sanoi Aalto osoittaen sormella raunioiden keskellä erottuvan kapean kujan toisella puolella sijaitsevaa rauniota.

Kaivausten aikana Aalto on löytänyt viitteitä entisten aikojen elintavoista muun muassa eläinten luiden sekä kalanruotojen välityksellä. Rahalöydöt puolestaan kertovat millä aikakaudella taloa on asutettu.

– Kaivauksista löytyvät talousjätteet ovat mielenkiintoisia tutkimuksen kannalta välittäen esimerkiksi tietoa aikakauden ruokavaliosta. Kaivaukset voivat tuoda todella paljon tietoa oman seudun ymmärtämiselle.

Aallon iloksi aarteiden etsintä on tuottanut tulosta. Myös harvinaisempaa esineistöä on paljastunut maa-aineksen joukosta.

– Korulöytöjen joukosta on löytynyt tinasta valmistettu neliapilansolki, joita on yhteensä kaksi kappaletta Suomessa. Lisäksi on löytynyt mm. Turun palossa hiiltyneitä vaatekappaleita sekä lyijystä valmistettu ristinmuotoinen riipus.

Tulevaisuudessa Aalto toivoo pääsevänsä Englantiin jatko-opiskeluihin. Työsarkaa hänen mukaansa on silti riittävästi myös Suomessa.

– Moni ei edes tiedä, kuinka paljon Suomesta löytyy erilaisia muinaisjäänteitä.

Marianne Rovio

Vinkkaa jutusta

MIKA tuolla nurkan takana on? Ihmettelevät Martta Penttinen, Aaro Vermola ja Matias Ruuhonen keskiaikaista Luostarikorttelia esittävän pienoismallin äärellä.

Kaupunki kaupungin alla

Aitoa 1400-luvun katua käyskennellessä kuulee sikojen röhkivän, ankkujen kaakattavan ja hevosrattaiden kitisevän.

MARIA-LEENA SALO
ARI KORKKALA, kuvat

Maan alle laskudutaan pitkin mustia metalliportaita. Tunneltiin on hämyisiä, kaupunkimelu katoaa mitä syvemmälle mennään. Pieni viileys kertoo, että olemme jo useita metrejä Turun katutasoa alapuolella.

Äkkiä eteen aukeaa laaja rauniotalue: holvattuja kellareita, kivettyjä katuja, rakennusten perustuksia. Olemme keskiaikaisen Turun Luostarikorttelissa. Aivan kohta pääsemme kulkemaan pitkin Luostarin jokikatua. Samaa katua kulkivat 1400-luvun turkulaiset.

ENNEN Jokikadulle laskeutumista yhdeksänvuotiaat kaverukset **Martta Penttinen**, **Matias Ruuhonen** ja **Aaro Vermola** äikkäävät Luostarikorttelin pienoismallin.

–Talojen seinät on tollaista pyöreää puuta, Matias näkee erona nykykaupunkiin.

–Ihmisillä on pitkät vaatteet, Martta lisää.

–Pihoilla on sikoja, lintuja ja muita eläimiä, Aaro huomaa.

Näistä yksittäisistä huomioista museolehtori **Janna Jokela** johdattaa kolmiolen keskiaikaisen Turun arkeen. Aitoja raunioita on elävöitetty äänin, kuvin ja toi-

mintapistein. Kolmikko seuraa kuvitteellisen seitsenvuotiaan Matin elämää.

Kurkisteluukusta näkyvä arkihyörinä yllättää.

–Katsokaa, miten paljon eläimiä. Katolla on vuohia, Martta hihkaisee.

–Tuossa on lauma kissoja, jotka jahtaa rottia, Aaro huomaa.

–Mutta miksi toiset ihmiset on paljon isompia kuin toiset? Matias kysyy.

Janna Jokela selvittää arvohierarkista kuvaamistapaa selkeästi:

–Keskiaikana tärkeät ihmiset ja asiat kuvattiin suurempina kuin muut.

SEIKKAILUKIERROS Aboa Vetus -museossa saa lisämaustetta, kun keskellä raunioita tavataan arkeologi ryössään. Keltainen kypäri päässään **Ilari Aalto** rapusuttaa rikkalappionsa hiekkaa vanhan muurin kupeesta. Aarteita tai ainakin arvokkaita löytöjä tehdään edelleen.

–Eilen viimeksi löytyi 1300-luvulta peräisin oleva yksipuoleinen raha, joka on todennäköisesti hopeaa. Aalto kertoo.

Maanalainen rauniokaupunki, josta syntyi 17 vuotta sitten Aboa Vetus & Ars Nova -museon historiallinen osa, löytyi odottamatta. Alun perin Matti Koivurinnan säätöillä oli tarkoitus rakennuttaa paikalle taidemuseon taidevarasto.

Kun kaivaukset aloitettiin, selvisi nopeasti, että suunnitelmia täytyy muuttaa. Maan alta paljastui nimittäin hyväkuntoisia raunioita, jotka pystyttiin ajoittamaan keskiaikaan.

Pääasiassa kaupunkiporvareiden asuttaman Luostarikorttelin talot olivat luhistuneet tai purettu, mutta monet holvikellarit, rakennusten muurit ja mukulakivikadut olivat säilyneet. Täytemaasta ja luhistuneiden rakennusten raunioista tehtiin runsaasti arkeologisia löytöjä, joiden avulla on päästy yhä lähemmäksi keskiaikaista arkea.

SATOJEN VUOSIEN takaiseen turkulaiselämään voi askeltaa luontevasti esimerkiksi Martan, Aaron ja Matiakoen kulkemalla Matin tarina -teemakierroksella. Kierroksella piipahdetaan muun muassa kou-

Aboa Vetus & Ars Nova

- Aboa Vetus on katettu arkeologinen alue, joka kertoo Turun historiasta.
- Maan alla toimiva Aboa Vetus löydettiin kaivauksissa 1990-luvun alussa ja avattiin museona 1995.
- Alue kuuluu Luostarikorttelin, joka on yksi Turun neljästä keskiaikaisesta kaupunginosasta.
- Suurin osa raunioista ja kulkuväylyistä on keskiaikaisia. Vanhimmat kellarit ovat 1300-luvulta.
- Useita vaihtoehtoisia teemaopastuksia.
- Museon toinen puoli, nykytaidetta esittelevä Ars Nova, toimii maan päällä.

www.aboavetusarsnova.fi

lunpenkillä, rakennetaan kimpiaistioita, tutustutaan eläinten luuhin, rakennetaan tiilirakennelmia ja pelataan Kettu ja lampaat -peliä.

Martta, Aaro ja Matias imevät itseensä tietoa tarttumalla kierroksen moneen toimeen. Jokainen antaa museokierrokselle kouluarvosanaksi pyöreän kymppin.

–Paljon oli kivaa, mutta parasta oli kauppiaan talo, kun sai pelillä ja kurkkia ikkunoista, Martta summaa. »

IKKUNALASIN kappaleita löytyy aika usein, koska lasi ei maadu, Ilari Aalto näyttää vanhaa vihertävää lasia Matias Ruuhoselle, Martta Penttiselle ja Aaro Vermolalle.

I källaren. Utgrävningar pågår i Aboa Vetus & Ars Novas källarvåning. Foto: Jaakko Niemelä

Fotspår från många hundra år tillbaka

Textilfynd och spånen från 1300–1400-talen har hittats i utgrävningarna vid Aboa Vetus & Ars Nova.

Nadine Aschan | 022769921 | nadine.aschan@fabry.fi

Aboa Vetus & Ars Nova har sedan april utfört arkeologiska undersökningar på området (tillhörande Klosterkvarteret). Man utför grävningarna i det stora medeltida stenhusets källare som finns i det underjordiska Aboa Vetus.

Huset byggdes alldeles i början av 1400-talet och revs under 1600-talets andra hälft, i samband med rivningen fylldes husets källare med jord.

En stenbelagd skvär med namnet Lilltorget byggdes på platsen. Källaren har två delar varav den ena grävdes fram år 1994 och den andra lämnades i väntan på nya utgrävningar.

Av de föremål som hittats i samband med utgrävningarna under sommaren är ett av de mest sällsynta fynden ett medeltida fyrklotöverformat spånne i tenn som kan dateras till 1300–1400-talen.

Bland fynden finns också textilstycken av ett enkelt och ganska grovt tyg, vilket inte påträffats vid tidigare utgrävningar av området. Också en bit av ett vävt

band har hittats.

En direkt kontakt med de föregångna Aboborna skapas via det tegel som finns på utgrävningsplatsen. I flera tegelstenar syns tydliga avtryck av fingrar, tår eller helar.

Avtrycken har formats på de fuktiga lerteglen då de ställdes ut för att torka innan bränning.

Till de mest intressanta fynden räknas också en bit lysk brun stengodskeramik som tidsmässigt kan placeras till övergången mellan 1500- och 1600-talen. Biten härstammar från en ölkanna som avbildar ett bondbröllop.

Från källarens fylljord har man också hittat små bitar tillhörande en krlipåva av lera. Dessa bitar talar om tobaksrökningens tidiga skeden i Finland under 1600-talet.

Allt som allt har man under sommaren hittat rikligt med fynd från såväl 1600-talet som tidigare århundraden. Dessa fynd berättar om livet i Åbo under medeltiden och övergången till nya tiden.

Finger- och fotavtryck. Kan urskiljas på de flera hundra år gamla tegelstenarna. Foto: Taru Aalto

Fynden är i stort sett hushållsavfall från den nämnda tidsperioden, söndriga och bortkastade föremål och djur- och fakkens som talar om tidsperiodens matvanor.

Bland materialet som hamnat i fylljorden finns också föremål som människor tydligt tappat bort, bland annat pennor och knappnålar.

Pengarna, som daterats till 1500-talets slut och 1600-talets början, hjälper att tidsbestämma andra fynd.

De arkeologiska utgrävningarna utförs på en plats som är öppen för publiken. Besökare har möjlighet att genom sitt museibesök också bekanta sig med arkeologens arbete och metoder.

Då utgrävningarna framskrider presenteras både resultat och fynd i museet samt på museets hemsidor. I museets aula visas regelbundet ett varierande och färskt så kallat "arkeologens fynd".

Åbo Underrättelser 26.7.2012

Turun Sanomat 11.1.2012

Aboa Vetus & Ars Nova kaivaa taas

Turun Sanomat
Aboa Vetus & Ars Nova jatkaa vuoden tauon jälkeä arkeologisia kaivauksia museon alueella.

Kaivauskohteena on rautaa alueen keskellä oleva suuri kivitalo, jonka historiaan perehdytään laajasti kaivausten ja historiallisten lähteiden avulla. Rakennuksen tutkimushistoriasta kerrotaan myös Tiedon taustalla -näyttelyssä maaliskuusta alkaen.

Taidemuseon näyttelyohjelma painottuu suomalaisen nykytaiteeseen. Kesän huippunimi on Kaisu Koivisto, jonka laaja yksityisnäyttely avataan kesäkuussa. Vuoden aloittaa suomalais-balttilainen yhteistyöprojekti Speed of Darkness -valo ja tila, kuusi nuorta taiteilijaa ja mentorina Jaakko Niemelä. Näyttely toteutetaan yhteistyössä Tallinnan taidemuseo Kumun, Saaren kartanon residenssin ja Koneen säätiön kanssa. Teokset nähdään kesällä 2012 myös Kumussa, osana laajaa installaatiotaiteen näyttelyä

TS 11.1.2012

Uusia löytöjä Aboa Vetuksessa

Turun Sanomat
Aboa Vetus & Ars Nova -museon arkeologisilla kaivauksilla Luostarikorttelin alueella on kesän ja kevään aikana löydetty lukuisia kiinnostavia esineitä.

Löydöistä harvinaisin on keskiaikainen tinainen apilasolki. Lisäksi kaivauksissa on löydetty tekstiilin kappaleita, joita ei alueen aikaisemmilta kaivauksilta ole tullut esiin.

Kaivauskohteena on Aboa Vetus -museossa sijaitsevan keskiaikaisen suuren kivitalon kellari.

Turun Sanomat 25.7.2012